

STANDARDY OPIEKI NAD DZIEĆMI DO LAT 5 W POLSCE I W NIEMCZECH

Ścieżki
współpracy

#projekt
FFW

SZCZECIŃSKA
FUNDACJA

TALENT PROMOCJA POSTĘP

Szczecin, 2020 r.

Wsparcie udzielone przez Fundację Fundusz Współpracy w ramach projektu „Ścieżki współpracy – wsparcie dla podmiotów wdrażających współpracę ponadnarodową” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój

Szczecińska Fundacja Talent-Promocja-Postęp

Publikacja powstała w ramach przyznanego przez Fundację Fundusz Współpracy grantu pt. „*Transfer i adaptacja niemieckich standardów opieki nad dziećmi do lat 5*”, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój.

Opracowanie merytoryczne: **Anna Kamińska-Glück, Anna Kolmer, Iwona Żukiert**

Korekta: **Maksymilian Piotrowski**

Opracowanie graficzne, skład: **Łukasz Piechota**

DYSTRYBUCJA PUBLIKACJI JEST BEZPŁATNA

Wydawca:

Szczecińska Fundacja Talent-Promocja-Postęp

70-487 Szczecin, ul. Wojska Polskiego 69

Tel. 91 433 00 84; Faks. 91 812 09 12

www.fundacjatpp.pl

Przedruk materiałów w całości lub w części jest możliwy wyłącznie za zgodą Szczecińskiej Fundacji Talent-Promocja-Postęp. Cytowanie oraz wykorzystywanie danych jest dozwolone jedynie po uprzednim podaniu źródła.

© Copyright by Szczecińska Fundacja Talent-Promocja-Postęp

Spis treści

I.	Wstęp.....	4
II.	STANDARDY OPIEKI NAD DZIEĆMI DO LAT 5 W NIEMCZECH	6
II.1	Podstawy prawne instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 5	7
II.2	Cele i zadania placówki opieki.....	9
II.3	Organizacja placówki opieki	10
II.4	Współdziałanie w procesie opieki.....	11
II.5	Planowanie i finansowanie oferty opieki nad dziećmi.....	12
II.6	Podstawy elementarnej edukacji w placówkach opieki dziennej nad dziećmi kraju związkowego Brandenburgia	14
II.7	Kształcenie opiekunów-wychowawców	17
III.	STANDARDY OPIEKI NAD DZIEĆMI DO LAT 5 W POLSCE.....	18
III.1	Podstawy prawne działalności placówek opieki nad dziećmi do lat 5	18
III.2	Definicja standardu opieki	20
III.3.	Rodzaje placówek opieki	24
III.4.	Organizacja placówek opieki.....	29
III.5.	Kwalifikacje opiekunów w placówkach opieki	42
III.6.	Rola rodziców w placówce	43
IV.	WNIOSKI I REKOMENDACJE	45

I. Wstęp

Polityka rodzinna w zakresie opieki nad małymi dziećmi w krajach Europy jest ukierunkowana na realizację unijnych tzw. celów barcelońskich, czyli założeń uchwalonych w 2002 r. w Barcelonie przez Radę Europejską. Polityka ta może przybrać kształt etatystyczny, subsydiarny czyli pomocniczy lub pośredni.

W pierwszym z nich państwo wspiera środkami publicznymi tylko jeden preferowany przez siebie model opieki nad dzieckiem. Najczęściej są to żłobki, a inne formy opieki są reglamentowane. W Polsce na tej podstawie w 2016 r. przyjęto Strategię na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR), gdzie założono między innymi zapewnienie miejsc opieki instytucjonalnej dla minimum 33 % dzieci do trzeciego roku życia, do 2030 r.

Model subsydiarny jest przeciwieństwem powyższego. Opiera się na poszanowaniu autonomii rodziny i – zgodnie z zasadą pomocniczości – pozostawieniu jej decyzji, co do formy opieki nad małym dzieckiem. Prawodawstwo pozostawia istotny margines swobody w zakresie tworzenia form opieki i przewiduje różne możliwości jej sprawowania.

Model pośredni dopuszcza występowanie cech charakterystycznych zarówno dla modelu etatystycznego, jak i pomocniczego.

Wsparcie rodziców w opiece nad najmłodszymi dziećmi jest w większości państw ważnym elementem polityki rodzinnej, choć przyjmowane rozwiązania różnią się skutecznością.

Z pewnością polski system opieki nad dziećmi do lat 5 nie jest skuteczny. Jest zatem przykładem modelu etatystycznego, opierającego się na wiodącej roli państwa w podejmowaniu decyzji dotyczących opieki nad dziećmi. System ten koncentruje się na rozbudowywaniu państwowej i samorządowej sieci żłobków, a więc utrudnia tworzenie zróżnicowanych form opieki zorganizowanej.

Jednak rodzice chcieliby mieć możliwość realnego wyboru form opieki: żłobka, niani, klubu dziecięcego, osobistej opieki lub innych rozwiązań, co zostało udowodnione w badaniach przeprowadzonych w 2017 r. przez Ośrodek Badań Społecznych IPSOS. Z badań tych wynika, że zaledwie 13,8 proc. obywateli uważa, że państwo powinno finansować tylko jeden model wsparcia - żłobki. Większość, bo 61 proc. Polaków jest zdania, że rodzice powinni mieć prawo wyboru na jaką formę opieki nad dzieckiem zostaną przeznaczone środki publiczne.

Ostatnio, biorąc uwagę wypowiedzi rodziców, w Polsce wprowadzono także instytucję niani, na którą rodzice mogą dostać dofinansowanie z różnych źródeł np. tak jak w Szczecinie bonu

opiekuńczego w wysokości 500 zł . Można też otrzymać lub z różnydofinansowanie z innych programów.

Finansowanie placówek wczesnopedagogicznych leży w gestii krajów związkowych, wydatki ponoszą władze lokalne, podmioty prowadzące placówki oraz rodzice w formie czesnego. Pomiędzy 2006 i 2011 zmienił się w Niemczech krajobraz instytucjonalny. Szeroko rozbudowana została oferta podmiotów wyznaniowych i kościelnych (116%). Od sierpnia 2013 roku obowiązuje ustawa gwarantująca opiekę dla dzieci rocznych i dwulatków, która zobowiązuje przede wszystkim zachodnie landy do rozszerzenia możliwości opieki dla tej grupy wiekowej. Ze względu na tradycje kształcenia wynikające z polityki oświatowej w byłej NRD, oferta opieki w tej części Niemczech jest dużo większa.

Instytucje opieki dziennej nad dziećmi są zazwyczaj pierwszą publiczną i społeczną instancją opieki, z którą rodzice mają styczność. Zatem pełnią one społeczną misję, by jak najlepiej wspierać rodziców w kształceniu i wychowaniu dzieci.

W Niemczech funkcjonują podobnie jak w Polsce instytucje zajmujące się wczesną pedagogiką dziecięcą: Kinderkrippe (żłobek), niania / opiekunka, Kindergarten (przedszkole). Wszystkie te instytucje działają w oparciu o zróżnicowane zasady.

Celem niniejszej publikacji jest wykazanie różnic w przyjętych rozwiązaniach dotyczących opieki nad dzieckiem do lat 5 w obu krajach oraz wykazanie, które rozwiązania mogłyby być wdrażane w Polsce.

Proponujemy zapoznanie się z publikacją, powstałą na potrzebę projektu. Zostały w niej przedstawione efekty pracy: „Standardy Opieki nad dziećmi do lat 5 w Niemczech”, „Standardy Opieki nad dziećmi do lat 5 w Polsce”. W podumowaniu zawarte są „Podsumowania i wnioski”.

II. STANDARDY OPIEKI NAD DZIEĆMI DO LAT 5 W NIEMCZECH

*Dzieci są nadzieją, która rozkwita wciąż na nowo,
projektem, który nieustannie się urzeczywistnia,
przyszłością, która pozostaje zawsze otwarta.*

(Jan Paweł II)

Dzieci są naszą przyszłością, dlatego odpowiednia opieka nad nimi i dobra edukacja należy do najważniejszych zadań polityki przyszłości w Niemczech, polegającej na ogólnie dostępnej ofercie edukacyjnej, umożliwiającej rodzicom łączenie pracy z życiem rodzinnym.

Wspieranie dzieci od najmłodszych lat w placówkach dziennej opieki to olbrzymi wkład w równość szans. Dzieci budują pierwsze relacje równieśnicze i korzystają z odpowiedniej dla ich wieku oferty edukacyjnej. Towarzyszą im w tym odpowiednio przygotowane wychowawczynie i wychowawcy, którzy poprzez różnorodność ofert i koncepcji pedagogicznych wspierają społeczny, emocjonalny, fizyczny i psychiczny rozwój dziecka. Poza wyraźnymi korzyściami, zapewniona opieka nad dziećmi daje możliwości rozwoju zawodowego ich rodziców, w tym powrotu na rynek pracy.

Instytucjonalna opieka nad dziećmi w Niemczech zagwarantowana jest ustawowo i przysługuje dzieciom od pierwszego roku życia do ukończenia przez nie czwartej klasy szkoły podstawowej. Wymiar tej opieki - to 6 godzin (do szóstego roku życia) oraz 4 godziny w przypadku świetlicy (dla dzieci uczęszczających do szkoły). Wszystkie odstępstwa od tych zasad wymagają indywidualnego rozpatrzenia sytuacji rodzinnej dziecka na wniosek rodziców lub opiekunów prawnych.

Gwarancja ustawowa zabezpiecza więc każdemu dziecku w ww. wieku miejsce w żłobku/przedszkolu/świetlicy na terenie jego zamieszkania oraz dopłatę do kosztów pobytu. Zobowiązuje to jednocześnie ustawodawcę, a przez niego daną gminę czy powiat do zapewnienia miejsc opieki dla dzieci na swoim terenie, do analizy trendów i prognoz demograficznych oraz odpowiedniego planowania.

Ze względu na wiek dzieci, wyróżnia się w Niemczech następujące formy opieki instytucjonalnej:

1. Żłobek (dzieci od 0 do 3 roku życia)
2. Przedszkole (dzieci od 3 do 6 roku życia)

3. Opieka domowa - niania (szczególna forma opieki – elastyczna, indywidualna, „rodzinna“ opieka, sprawowana przez jedną osobę – popularna szczególnie wśród rodziców dzieci poniżej trzeciego roku życia, we własnym domu, w domu danego dziecka lub w innym miejscu)
4. Placówka dziennej opieki tzw. Kita (skrót od Kindertagesstätte) – popularna forma opieki, kompleksowo łączy żłobek i przedszkole – w ten sposób zapewnia dzieciom stabilność i kontynuację opieki w „stałym otoczeniu” przez 5 lat)
5. Świetlica (dzieci od 1 do 4 klasy szkoły podstawowej)

II.1 Podstawy prawne instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 5

Od 1 sierpnia 2013 wszystkie dzieci w Niemczech od pierwszego roku życia do ukończenia przez nie czwartej klasy szkoły podstawowej mają zagwarantowane ustawowo prawo do opieki i wsparcia edukacyjnego w placówkach opieki nad dziećmi. Również dzieci poniżej pierwszego roku życia oraz dzieci z piątej i szóstej klasy mają prawo do takiej opieki, jeśli ich sytuacja rodzinna, a szczególnie zawodowa rodziców lub opiekunów tego wymaga.

Prawo gwarantuje rodzicom przynajmniej sześć godzin opieki instytucjonalnej dla dzieci do szóstego roku życia i cztery godziny dla dzieci w wieku szkolnym. Wydłużenie tego czasu o kolejne godziny jest możliwe, jeśli sytuacja tego wymaga.

Rodzaj i wymiar opieki powinien odpowiadać potrzebom dziecka.

Opieka całodzienna służy wychowaniu, edukacji, opiece, wyżywieniu dziecka i może być sprawowana w różnych formach, w tym z dodatkową ofertą szkoły lub pomocy społecznej.

Prawo do opieki obejmuje wszystkie dzieci, niezależnie od tego, czy ich rodzice lub opiekunowie pracują. Podstawę prawną stanowi federalna Ustawa o wspieraniu dzieci w placówkach dziennej opieki (KiföG). Ustawa stanowi:

- Prawo do wsparcia edukacyjno – opiekuńczego w placówkach opieki dziennej lub innych uznanych formach opieki, przysługuje również dzieciom do ukończenia trzeciego roku życia.
- Prawo to jest niezależne od statusu społecznego i materialnego rodziców lub opiekunów na rynku pracy.
- W szczególny sposób podkreśla znaczenie wsparcia i edukacji wczesnodziecięcej.

- Zobowiązuje zarówno odpowiednie instytucje publiczne, odpowiedzialne za wsparcie dzieci i młodzieży (Jugendamt), jak i poszczególne organy prowadzące placówki opieki do zapewnienia odpowiedniej liczby miejsc dla dzieci, również poniżej trzeciego roku życia.
- Oferta edukacyjno – opiekuńcza dla dzieci poniżej trzeciego r.ż. musi być stopniowo rozbudowywana i rozszerzana.
- Oferta dla dzieci powyżej trzeciego roku życia powinna być adekwatna do stopnia ich rozwoju.
- Osoby sprawujące opiekę nad dziećmi muszą posiadać odpowiednie przygotowanie zawodowe i mieć świadectwo o niekaralności.
- Czesne za pobyt dziecka w placówce powinno mieć różną wysokość, kryteriami mającymi wpływ na wysokość czesnego są: dochody rodziców lub opiekunów, liczba dzieci w rodzinie oraz liczba godzin opieki dziennie.
- W celu ustalenia wysokości czesnego rodzice lub opiekunowie dziecka są zobowiązani do udzielenia informacji nt. swoich dochodów odpowiedniemu organowi prowadzącemu placówkę.
- Rząd federalny zobowiązany jest do przekazania funduszy krajom związkowym, powiatom i gminom na rozbudowę placówek dziennej opieki nad dziećmi do lat 3.

Jeśli chodzi o działalność placówek opieki, podstawę prawną stanowi Druga Ustawa wdrażająca Ósmą Księgę Kodeksu Socjalnego (SGB VIII) – Wsparcie Dzieci i Młodzieży (Ustawa o placówkach opieki nad dziećmi – tzw. KitaG). Ustawa ta reguluje:

1. Cele, zadania i podstawę prawną opieki nad dziećmi
2. Współdziałanie w procesie opieki
3. Organizację i działanie placówki opieki nad dziećmi
4. Planowanie i finansowanie oferty opieki nad dziećmi
5. Procedury urzędowe

II.2 Cele i zadania placówki opieki

Opieka instytucjonalna nad dzieckiem zapewnia rodzicom elastyczne łączenie życia rodzinnego z zawodowym oraz służy dobru i rozwojowi dziecka.

Żłobki i przedszkola (tzw. placówki opieki dziennej nad dzieckiem – Kita) to placówki opieki socjalno – pedagogicznej, uzupełniającej opiekę rodzinną, w których wspierane są również dzieci z niepełnosprawnością i zagrożone niepełnosprawnością. W miarę możliwości placówki te powinny być przystosowane i prowadzone dla różnych grup wiekowych.

Rok żłobkowo – przedszkolny rozpoczyna się 1 sierpnia i kończy 31 lipca następnego roku kalendarzowego, nie znaczy to jednak, że dziecko nie może być przyjęte w każdym innym terminie.

Placówki opieki nad dziećmi sprawują samodzielną, adekwatną do wieku i stopnia rozwoju dziecka opiekę, realizują zadania edukację i wychowania oraz zapewniają wyżywienie.

Celem oświatowym placówki jest wspieranie rozwoju dziecka, rozwijanie naturalnej ciekawości oraz procesów poznawczych. Placówki uzupełniają i wspierają wychowanie w rodzinie i umożliwiają dzieciom zdobywanie doświadczeń poza domem. Cel oświatowy ma ściśle ustalone ramy - kompleksowe przygotowanie dziecka do szkoły. Placówki całodziennej opieki nad dziećmi są upoważnione i zobowiązane do określenia stanu rozwoju mowy u dzieci w zerówce i w miarę potrzeb do uczestnictwa w zajęciach logopedycznych. Placówki mają prawo prowadzić te zajęcia również dla dzieci niebędących pod ich opieką.

Placówki opieki mają za zadanie szczególnie:

- wspierać rozwój dziecka poprzez kompleksową ofertę kształcenia, opieki i wychowania,
- zapewnić dziecku możliwości działania i poznawania otoczenia adekwatnie do swoich potrzeb i możliwości,
- wzmacniać odpowiedzialność i poczucie współdziałania w grupie,
- wspierać rozwój fizycznych, duchowych, twórczych i językowych umiejętności dziecka oraz systematycznie monitorować stopień jego rozwoju,

- uwzględniać aspekty kulturowe i światopoglądowe, różne sfery życia, w tym potrzeby rozwojowe chłopców i dziewczynek,
- wspierać równoprawne, partnerskie, społeczne i demokratyczne współistnienie wszystkich ludzi, w tym dzieci z niepełnosprawnością,
- zapewniać zdrowe żywienie
- przekazywać wiedzę nt. odpowiedzialnego stosunku do środowiska naturalnego i stworzyć otoczenie wg ekologicznych standardów.

Realizacja celów i zadań opisana jest w koncepcji pedagogicznej, którą opracowuje każda placówka. W tej koncepcji musi znaleźć również odzwierciedlenie realizacja zasad podstawowej edukacji. Opisane są tam również sposoby kontroli jakości pracy pedagogicznej.

Publiczne instytucje nadzoru pedagogicznego mają prawo wymagać od placówek kontroli jakości pracy.

II.3 Organizacja placówki opieki

Dzieci w placówce opieki dziennej podzielona jest na grupy, które mogą być jednolite lub mieszane wiekowo. Jeśli podział na grupy dokonany jest ze względu na wiek dzieci, należy dołożyć wszelkich starań, aby umożliwić im kontakt z innymi grupami wiekowymi. Organizacja placówki, jak i plan dyżurów oraz przebieg dnia powinien zapewnić dziecku kontynuację i stabilność w kontaktach pomiędzy wychowawcami, a dziećmi. Jeden wychowawca pełni swoją rolę od momentu przyścia dziecka do placówki do jego opuszczenia.

Godziny otwarcia placówki są dostosowane do potrzeb dziecka , odpowiadają rytmowi jego życia, jak i czasowi pracy rodziców oraz uwzględniają okres ferii szkolnych. Niezależnie od godzin otwarcia placówki, czas poświęcony opiece nad dzieckiem powinien umożliwić prawidłowe wykonanie zadania wychowawczego, edukacyjnego i opiekuńczego i nie powinien przekraczać 10 godzin dziennie.

Placówki opieki dziennej zatrudniają odpowiednią ilość personelu pedagogicznego wg następującego klucza: 1 etat na 5 dzieci w wieku do trzech lat, 1 etat na 11 dzieci od 3 do 6 lat i 1 etat na 15 dzieci w wieku szkolnym.

Placówkami mogą kierować tylko odpowiednio przygotowani pedagodzy. Oprócz obligatoryjnego personelu pedagogicznego mogą pracować w nich wolontariusze i osoby

zatrudnione w niepełnym wymiarze godzin. Organ prowadzący placówki oraz odpowiednia instytucja publiczna dbają wspólnie o stałe kształcenie się i doradztwo praktyczne personelu, aby przygotowanie zawodowe pracowników było stale rozwijane.

Organ prowadzący wspiera placówki poprzez zapewnienie opieki zdrowotnej – medycznej, stomatologicznej wszystkim dzieciom. Kontrolowany jest też stan szczepień. Każde dziecko, zanim zostanie przyjęte do placówki powinno być przebadane przez lekarza pediatrę. Warunkiem przyjęcia do placówki jest brak medycznych przeciwwskazań. W celu zapobiegania i wczesnej interwencji w przypadku zaniedbań i/lub stosowania przemocy wobec dziecka, placówki i instytucje ochrony zdrowia oraz pomocy społecznej współpracują ściśle ze sobą. Ze względów zdrowotnych i dla przeciwdziałania uzależnieniom w placówkach i na przylegającym do nich terenie nie wolno palić.

Jak wygląda przykładowy dzień w KiTa?

Każda z grup ma zwykle do dyspozycji dwa pomieszczenia – do zabawy i wypoczynku.

Dzień rozpoczyna się o godz. 7:30 śniadaniem (w zależności od godzin otwarcia, dzieci pojawiają się czasami już o 5.30). Następnie udają się do swoich sal i do godz. 9.00 bawią się. O godz. 9:00 rozpoczynają się zajęcia programowe tzw. „porannym kręgiem” (podstawy wychowania w demokracji), dostosowanym do wieku dzieci. Następnie realizowany jest program. O godz. 10:00 - toaleta, a po drugie śniadanie oraz dalsza część programu. Godz. 11:00 - to czas na obiad (najpierw dzieci młodsze, potem starsze), po obiedzie toaleta i odpoczynek do godz. 14:00. O 14:30 dzieci jedzą podwieczorek, po którym dzieci starsze mają jeszcze zajęcia, a młodsze zabawy.

II.4 Współdziałanie w procesie opieki

Placówki opieki muszą wykonywać swoje zadania w ścisłej współpracy z rodziną i innymi osobami odpowiedzialnymi za wychowanie dziecka. Dlatego powinny być prowadzone stałe uzgodnienia uwzględniające prawo do ochrony danych osobowych. Szczególnie istotne jest informowanie urzędu ds. zdrowia, za zgodą rodziców lub opiekunów, o nieprawidłowościach rozwojowych zaobserwowanych u dziecka. W przypadku starszych dzieci istotna jest współpraca rodziców i innych instytucji ze szkołą.

Wychowanie demokratyczne dzieci zakłada udział rodziców, opiekunów, wychowawców we wszystkich istotnych decyzjach placówki oraz wymaga ich współdziałania.

Organ prowadzący placówkę jest zobowiązany inicjować i wspierać współpracę wszystkich pracowników z rodzicami lub opiekunami dzieci. Informuje on swoich pracowników o ich zadaniach i umożliwia merytoryczną wymianę doświadczeń pomiędzy swoimi placówkami.

Rodzice i opiekunowie powinni być zachęceni i motywowani do współuczestniczenia: w tworzeniu koncepcji pedagogicznej, w hospitowaniu zajęć, uczestniczeniu w adaptacji dziecka oraz w przedsięwzięciach realizowanych przez placówce.

Rodzice/opiekunowie dzieci tworzą zebranie rodziców. Służy ono wymianie informacji na temat dzieci, może interweniować i współdecydować o celach, metodach i podstawach pracy pedagogicznej.

W każdym powiecie i mieście na prawach powiatu istnieje powiatowa rada rodziców. Jej członkowie wybierani są spośród członków zebrania rodziców na okres dwóch lat. Powiatowa rada rodziców nie decyduje w sprawach pojedynczych placówek. Z jej grona wybierany jest jeden członek i jego zastępca do rady rodziców na poziomie kraju związkowego.

Rada Rodziców na poziomie kraju związkowego jest ważnym głosem doradczym ministerstw we wszystkich sprawach dotyczących opieki nad dziećmi i edukacji szkolnej. Ma to istotne znaczenie w procesie stanowienia prawa na płaszczyźnie kraju związkowego w tym tworzenia programów pomocowych i zapewniania jakości pracy w placówkach.

Ponadto każdej placówce funkcjonuje rada placówki, w skład której wchodzi po jednej trzeciej przedstawiciele organu prowadzącego, osób zatrudnionych w placówce i rodziców.

Rada ta decyduje o sprawach organizacyjnych i pedagogicznych. Nie narusza jednak w żaden sposób decyzyjności organu prowadzącego w sprawach finansowych, personalno – prawnych oraz ustalania celów i wytyczania zadań.

II.5 Planowanie i finansowanie oferty opieki nad dziećmi

Organ publiczny odpowiedzialny za pomoc dzieciom i młodzieży ma za zadanie zapewnienie im opieki dziennej na swoim obszarze. W ramach partnerstwa publiczno – prawnego zadanie to mogą wykonywać w jego imieniu inne instytucje – potencjalne organy prowadzące placówki opieki dziennej. Partnerstwo to musi uwzględniać ponoszone koszty.

Dzieci wymagające szczególnego wsparcia mogą być przyjęte do placówki, jeśli zagwarantowane są koszty na ich utrzymanie.

Jednostka publiczna odpowiedzialna za pomoc dzieciom tworzy, wraz z innymi instytucjami publicznymi i niepublicznymi, plan zapotrzebowania na miejsca opieki dziennej i na bieżąco go monitoruje. Plan ten uwzględnia istniejące placówki, dostęp do nich, jak i swobodę wyboru przez rodziców lub opiekunów. Położenie, budynek, pomieszczenia, podwórko i wyposażenie placówki muszą umożliwiać wykonywanie działań opiekuńczo – wychowawczych.

Organami prowadzącymi przedszkola i żłobki są organizacje pozarządowe, gminy, związki gmin, instytucje prawa publicznego oraz instytucje prywatne. Organ prowadzący zobowiązany jest do tolerancji i respektowania różnego światopoglądu, religii dzieci i ich rodziców. Musi utrzymać i prowadzić daną placówkę zgodnie z przepisami prawa, uwzględniając własne środki finansowe. Placówka musi być dostępna dla wszystkich dzieci, niezależnie od przekonań religijnych i poglądów, zwłaszcza, jeśli jest jedyną na danym obszarze.

Na koszty placówki składają się koszty osobowe i rzeczowe, pod warunkiem jej dostępności dla wszystkich dzieci oraz wynagrodzenia personelu.

Pokrycie kosztów placówki zapewnia: wkład własny organu prowadzącego, czesne rodziców, jak i dotacja urzędu ds. dzieci i młodzieży.

Dotacja urzędu zabezpiecza dodatek do kosztów wynagrodzenia niezbędnego personelu pedagogicznego placówki w wysokości:

- 88,6% kosztów przypadających na każde dziecko w wieku do 3 lat
- 86,4% kosztów przypadających na każde dziecko w wieku od 3 do 6 lat
- 84% kosztów przypadających na każde dziecko w wieku szkolnym (światlica)

Koszty wynagrodzenia personelu obliczane są według obowiązujących stawek taryfowych. Dodatkowo dotacja obejmuje również koszty wsparcia logopedycznego.

Gmina oddaje organowi prowadzącemu do dyspozycji grunt i budynek oraz ponosi koszty ich utrzymania (przy oszczędnym gospodarowaniu). W pokryciu kosztów placówki dziennej opieki partycypuje też rząd kraju związkowego.

Rodzice lub opiekunowie są zobowiązani do uiszczania czesnego oraz dopłaty do wyżywienia. Czesne przeznaczone jest w pierwszej kolejności na zadania związane z wychowaniem, kształceniem, opieką i wyżywieniem. Czesne za dzieci, których rodzice nie osiągną

odpowiednich przychodów lub ich dochody są zbyt niskie pokrywane jest przez jednostkę publiczną w wysokości średnich kosztów w placówce.

Wysokość czesnego wyliczana jest na podstawie dochodów rodziców lub opiekunów, liczby dzieci, jak i czasu przebywania dziecka w placówce w ciągu dnia.

Wysokość czesnego ustala organ prowadzący placówkę na podstawie kryteriów uzgodnionych z urzędem odpowiedzialnym za pomoc dzieciom i młodzieży.

Z uiszczania czesnego zwolnieni są generalnie rodzice dzieci klasy zero (urząd ds. dzieci i młodzieży pokrywa to ryczałtowo).

Urząd rekompensuje również wkład pracy administracyjnej organu prowadzącego.

Zwolnienie rodziców z opłaty czesnego nie przysługuje tym dzieciom, które nie mają stałego pobytu w Brandenburgii.

Odpowiedni minister ds. dzieci i młodzieży kraju związkowego (Brandenburgia) wydaje rozporządzenia odnośnie:

- liczby i kwalifikacji personelu niezbędnego do prowadzenia placówki
- kosztów rzeczowych i procedurze udzielania dotacji
- corocznego raportu odnośnie istniejących miejsc w placówkach i ich obłożeniu
- raportu dotyczącego zmian kosztów personalnych i liczby dzieci
- powołania i składu rady rodziców.

II.6 Podstawy elementarnej kształcenia w placówkach opieki dziennej nad dziećmi kraju związkowego Brandenburgia

Podstawę kształcenia stanowi wspólnie wypracowany dokument, przyjęty przez Ligę 6 wiodących związków organizacji socjalnych w Niemczech (w większości organami prowadzącymi placówki opieki nad dziećmi od 0 do 5 lat są w Niemczech organizacje pozarządowe): Dzieło Diakonii Berlin-Brandenburgia stowarzyszenie zarejestrowane (Diakonisches Werk), Dobroczynność Robotnicza Związek Krajowy Kraju Związkowego Brandenburgia stow. zarejestr.(AWO), Centralny Ośrodek Dobroczynności Żydów w Niemczech Ośrodek Regionalny Berlin-Brandenburgia, Związek Caritas Diecezji Berlin stowarzyszenie zarejestrowane Związek Caritas Diecezji Görlitz stow. zarejestr., Parytetowy

Związek Krajowy Kraju Związkowego Brandenburgia stow. zarejstr., Niemiecki Czerwony Krzyż Związek Krajowy Kraju Związkowego Brandenburgia stow. zarejstr.. Dokument ten to Podstawy kształcenia elementarnego w placówkach dziennej opieki nad dziećmi w kraju związkowym Brandenburgia.

Podstawowym założeniem tego dokumentu programowego jest rozwijanie ciekawości u dzieci poprzez aktywne poznawanie świata z uwzględnieniem swoich możliwości i kreatywnego wyrażania siebie. W wymienionym dokumencie stwierdzone jest, że dzieci same w sobie posiadają wszelkie predyspozycje do nauki. To, czy będą mogły rozwijać swoje umiejętności zależy od możliwości, jakich dostarcza im otoczenie.

Placówki opieki dziennej realizując swoje zadania poszerzają w naturalny sposób obszar doświadczeń dziecka. Wyrównują również ewentualne deficyty domu rodzinnego, wspierają naturalną ciekawość dzieci, pobudzają wewnętrzne procesy edukacyjne, obejmują obszary zainteresowań dziecka i poszerzają je. Nie tracąc przy tym podstawowego celu tj. odpowiedniego przygotowania małego człowieka do edukacji szkolnej.

Zapewnienie każdemu dziecku możliwości korzystania z opieki dziennej jest gwarancją równych szans w dostępie do edukacji.

Zasady rekomendowane w placówkach opieki dziennej:

- dzieci są aktywnymi uczniami i dociekliwymi badaczami już od pierwszych miesięcy życia,
- placówki opieki nad dziećmi wspierają naturalną ciekawość dzieci i wyzwalają ich własne procesy poznawcze umożliwiając dzieciom dodatkowe doświadczenia,
- obszary edukacji opisują pola doświadczeń i obszary tematyczne, które odpowiadają umiejętnościom edukacyjnym dzieci i sprzyjają prawidłowemu przebiegowi procesów edukacyjnych udostępnionych dzieciom,
- zasady edukacji umożliwiają dzieciom zbieranie doświadczeń w różnych obszarach edukacji.

Placówki opieki dziennej to nie przechowalnie, ale pierwszy ważny stopień w edukacji małego człowieka i możliwość udanego startu w procesie kształcenia, tak istotnego dla osiągnięcia sukcesów w przyszłości.

Bardzo często pomoc społeczna, zwłaszcza pomoc rodzinie, zabezpiecza dzieciom opiekę w placówce, nawet jeśli rodzice nie pracują i mogliby wykonywać zadania opiekuńcze.

Wyżej wymieniony dokument programowy dla placówek opieki nad dziećmi rekomenduje sześć podstawowych obszarów tematycznych, które realizowane są do ukończenia obowiązku szkolnego.

Obszary tematyczne to:

- Ciało, ruch i zdrowie
- Język mówiony i pisany, komunikacja
- Muzyka
- Kreatywność
- Matematyka i nauki przyrodnicze
- Życie społeczne.

Wymienione obszary stanowią podstawę koncepcji pedagogicznej każdej placówki żłobkowo-przedszkolnej. Oznacza to, że pojawiają się one w programie w różnej postaci i różnym zakresie każdego dnia, tygodnia i miesiąca oraz w każdym kolejnym roku opieki nad dzieckiem. Koncepcja pedagogiczna dla placówki jest podstawą tworzenia planów szczegółowych, ustalanych na cztery tygodnie dla każdej grupy. Plany te zawierają przede wszystkim konkretny sposób realizacji ww. obszarów tematycznych, np. temat Zawody lub Ciało człowieka można realizować „przy okazji” praktycznej nauki zachowania się przy stole czy korzystania z toalety.

Każde dziecko otoczone opieką w placówce posiada swoje portfolio, prowadzone przez wychowawcę od pierwszego dnia jego pobytu w placówce. W jasny i przejrzysty sposób można prześledzić w nim rozwój dziecka, podzielony na etapy wyznaczone przez Ministerstwo Oświaty, Młodzieży i Sportu. To niezwykle ważny zasób informacji nie tylko dla wychowawców, ale i dla rodziców lub opiekunów (analiza tego portfolio to materiał do rozmów z rodzicami), sygnalizujący ewentualne deficyty lub wybitne uzdolnienia, których wczesne rozpoznanie umożliwia odpowiednią reakcję.

Dodatkowo wiele placówek stara się wyróżnić opracowując oryginalne programy. Jedno ze żłobko - przedszkoli prowadzonych przez UBV gGmbH jest tzw. placówką Kneippa. Oznacza to, że program podstawowy, realizowany przez tę placówkę, wzbogacony jest

o elementy stylu życia i działań prozdrowotnych ojca Kneippa (nauka sięgająca XIX w) np. rytuały wodne, masaże itp. Kolejna placówka UBV gGmbH to żłobek i przedszkole "leśne", w którym dzieci dodatkowo mają zajęcia praktyczne w lesie.

II.7 Kształcenie opiekunów-wychowawców

Każdy pracownik merytoryczny w żłobku i przedszkolu musi posiadać państwowy certyfikat wychowawcy. Dodatkowo pełnoprawnymi wychowawcami są: państwowo certyfikowany pedagog dziecięcy, pedagog socjalny (studia ze specjalizacją wychowanie, edukacja i opieka nad dziećmi), absolwent studiów wyższych i zawodowych o kierunkach wychowanie, edukacja i opieka nad dziećmi oraz osoba o uznanych kwalifikacjach (na podstawie adekwatnych kierunków studiów bądź praktyki zawodowej). Dodatkowo, jeśli chodzi o opiekę nad dziećmi do trzeciego roku życia możliwa jest praca pielęgniarki/opiekunki niemowlęcej i dziecięcej. Natomiast jeśli chodzi o opiekę nad dziećmi o szczególnych potrzebach edukacyjnych, dopuszczeni do pracy są następujący specjaliści: dyplomowany wychowawca i wychowawca klasy 0, dyplomowany pedagog rehabilitacyjny, pedagog specjalny itp.

Istotnym jest, że zawód wychowawcy nie wymaga wykształcenia wyższego.

To zawód, który zdobywa się w wyższych szkołach zawodowych, w jednolitym trzyletnim cyklu edukacyjnym z elementami praktycznymi. Warunkiem podjęcia nauki w tych placówkach jest:

- ukończenie 10 klasy (egzamin dojrzałości zawodowej) wraz z:
  - wyuczonym zawodem pokrewnym
  - wyuczonym zawodem niepokrewnym, ale z pracą w adekwatnym zawodzie
- ukończenie 10 klasy lub matura wraz z pracą w zawodzie

Zawód wychowawcy można również zdobyć pracując już w podobnej instytucji.

Istotnym jest, że podstawową siłą fachową zarówno w żłobku jak i w przedszkolu jest osoba o takim samym profilu zawodowym – wychowawca (brak różnicowania wśród kadry).

III. STANDARDY OPIEKI NAD DZIEĆMI DO LAT 5 W POLSCE

III.1 Podstawy prawne działalności placówek opieki nad dziećmi do lat 5

Działalność żłobków, klubów dziecięcych oraz opiekunów dziennych podlegają przepisom Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej - Ustawa z dnia 4 lutego 2011 roku o opiece nad dziećmi do lat 3 wraz ze zmianami oraz przepisy wykonawcze do tej ustawy, które regulują zasady tworzenia i funkcjonowania żłobków i klubów dziecięcych oraz opiekuna dziennego.

Finansowanie żłobków przypisane jest samorządom, zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym, ale według badań przeprowadzonych przez GUS, w Polsce żłobki prowadzą głównie osoby prywatne i organizacje pozarządowe. Tymczasem nie zawsze otrzymują od samorządów wsparcie finansowe na prowadzenie żłobków, bo ustawa stanowi, że wójt /burmistrz/ prezydent/ „może” dofinansować żłobek niepubliczny, a jak wskazuje praktyka ... nie musi. W związku z takim podejściem, opłaty za pobyt dziecka w żłobku są stosunkowo wysokie i ponoszą je w większości na rodziców.

Zgodnie z danymi statystycznymi opublikowanymi przez GUS (16.05.2018 r.) na terenie kraju działało 3120 żłobków, oddziałów żłobkowych i klubów dziecięcych, które zapewniły opiekę 99 409 dzieciom. Największy odsetek stanowiły żłobki wraz z oddziałami żłobkowymi (82,1%). W porównaniu z rokiem poprzednim ogólna liczba żłobków, oddziałów żłobkowych i klubów dziecięcych zwiększyła się o 15,1%. Zdecydowana większość placówek opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 to placówki prywatne – stanowiły one 76% ogólnej liczby wszystkich placówek, dysponowały 52,8% ogólnej liczby miejsc i przebywało w nich 49,8% dzieci. Z powyższych danych statystycznych wynika, iż dynamika rozwoju opisywanej działalności jest znacząca, na co wpływa nie tylko demografia, lecz również szereg projektów, w ramach których finansowana jest realizacja zadań w zakresie tworzenia żłobków oraz innych form opieki, względnie pokrycie kosztów pobytu dzieci w tych placówkach. Z danych GUS wynika również, że system opieki nad dziećmi do lat 3 nie może funkcjonować tylko w oparciu o placówki publiczne, (tworzone głównie przez jednostki samorządu terytorialnego), dlatego tak ważne jest podejmowanie działań legislacyjnych, ułatwiających podmiotom niepublicznym tworzenie odpowiednich placówek. Niestety, analizując kolejne zmiany wprowadzane w ustawie, można stwierdzić, że nie spełniły one wszystkich oczekiwań. (źródło: Główny Urząd Statystyczny, Żłobki i kluby dziecięce w 2017 roku, [https:// stat. gov.](https://stat.gov))

Tyle GUS, a życie pisze swoje scenariusze. Podam przykład organizacji pozarządowej jaką jest Szczecińskiej Fundacji Talent-Promocja-Postęp (SFTPP), która wychodząc naprzeciw potrzebom społecznym na terenie swojej działalności tj. w Zachodniopomorskiem, trzy razy pozyskała środki unijne na utworzenie żłobków: w Barlinku, Pyrzycach i w Szczecinie.

Case study

Żłobek w Barlinku powstał z inicjatywy SFTPP na wyraźne zapotrzebowanie społeczne, ponieważ w Barlinku nie było takiej placówki. Finansowanie żłobka uzyskano ze środków unijnych z projektu „Opieka żłobkowa w Barlinku szansą dla rodzica na powrót do pracy” Działanie 1.5 Wspieranie rozwiązań na rzecz godzenia życia zawodowego i rodzinnego PO KL - Okres realizacji projektu 01.09.2013-30.06.2015. W ramach projektu przygotowano profesjonalną kadre, ponieważ w Barlinku nie było opiekunek dziecięcych spełniających wymagania ustawowe. Żłobek przeznaczony był dla 30 dzieci i jego działalność finansowany był ze środków unijnych. Po zakończeniu projektu żłobek funkcjonował jeszcze przez pół roku. Koszty jego utrzymania w całości ponosiła Fundacja i rodzice bez wsparcia samorządu gminnego. Dla rodziców było to zbyt duże obciążenie. Brak współfinansowania ze środków samorządowych stał się przyczyną zamknięcia tej placówki.

W roku 2018 w ramach kolejnego projektu „Żłobek Bajeczka w Pyrzycach” Fundacja uruchomiła placówkę dla 18 dzieci do lat 3 w Pyrzycach. Po zakończeniu projektu rodzice dzieci korzystali z dotacji Gminy Pyrzyce, jednak nadal koszty utrzymania dziecka były zbyt wysokie i obciążały portfel rodzica. Żłobek po projekcie funkcjonował jeszcze 25 miesięcy.

W tym czasie Fundacja w ramach projektu „Żłobek Talencik w Szczecinie” RPZP.06.06.00 Program zapewnienia i zwiększenia dostępu do opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 RPO WZP. Okres realizacji projektu – 10.2018-01.2022 rozpoczęła procedurę uruchomienia kolejnego żłobka w Szczecinie. Otwarcie placówki nastąpiło w lutym 2020 roku dla 40 dzieci. W ramach projektu miejsce dla dziecka otrzymują rodzice spełniający warunki projektowe, muszą podjąć działania związane z powrotem na rynek pracy.

Zapotrzebowanie na miejsca w żłobku w Szczecinie jest nadal duże. Mimo wielu powstałych w ostatnim czasie takich placówek, ilość miejsc jest wciąż niewystarczająca. Gmina Miasto Szczecin widząc ten problem, podejmuje systematyczne działania związane ze zwiększaniem ilości miejsc opieki nad dziećmi do lat 3. W przeciągu trzech ostatnich lat miasto pozyskało

15,5 mln zł na realizację następujących projektów współfinansowanych ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego:

- 1) Zwiększenie liczby i dostosowanie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 w trzech publicznych żłobkach na terenie Szczecina,
- 2) Publiczny Żłobek "Zajac Borówka" w Szczecinie,
- 3) Nowe miejsca w 3 żłobkach miejskich w Szczecinie - tworzenie warunków do godzenia ról rodzinnych i zawodowych,
- 4) Publiczne kluby dziecięce w Szczecinie.

W ramach ww. projektów uruchomiono 326 nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, dzięki czemu ilość w publicznych żłobkach i klubach dziecięcych wzrosła o 25%.

III.2 Definicja standardu opieki

Standard to minimalna norma, która pozwala na możliwość prowadzenia działań w sposób powtarzalny w celu stworzenia przyjaznego środowiska edukacyjnego i wychowawczego, odpowiadającego bieżącym potrzebom dzieci, umożliwiając im rozwój osobowości.

Standardy opierają się na Rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie wymagań lokalowych i sanitarnych dotyczących żłobków i klubów dziecięcych (Dz. U. nr 69, poz. 367) oraz Rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2011 r. w sprawie zakresu programów szkoleń dla opiekuna w żłobku lub klubie dziecięcym, wolontariusza oraz dziennego opiekuna (Dz. U. nr 69, poz. 368).z późniejszymi zmianami. Określają obszary niesprecyzowane w aktach prawnych i rekomendowany poziom wybranych wskaźników.

Oznacza to, że odnoszą się nie do wymagań minimalnych, które należy zapewnić w placówce, ale proponują warunki optymalne dla rozwoju dzieci.

Podstawowe założenia standardu opieki nad dzieckiem:

1. stworzenie warunków do rozwoju zdrowej i silnej osobowości oraz kształcenie postawy dziecka wobec otaczającego je świata,
2. właściwa opieka i konieczność dostarczenia dziecku pozytywnych doświadczeń z nowymi opiekunami,
3. zapewnienie warunków do budowania wysokiej jakości relacji między opiekunami i dziećmi, właściwy stosunek liczby opiekunów do liczby dzieci,

4. aktywne włączanie rodziców w asystowanie opiekunom w kształtowaniu postaw dziecka – współdziałanie,
5. ruch i swobodna zabawa jako podstawowy czynnik stymulujący rozwój dzieci.

Standard nr 1. Podstawowe warunki opieki

- Opieka nad dziećmi w wieku od 6 miesięcy do 3 lat zorganizowana jest w najlepszym interesie dziecka,
- Maksymalny czas pobytu dziecka w wieku do 18 miesięcy nie powinien przekraczać 20 godzin w tygodniu,
- Każdą grupą dzieci zajmują się stale co najmniej dwie osoby dorosłe, w tym co najmniej 1 opiekun z pełnymi kwalifikacjami,
- Liczba dzieci w grupie przypadająca na 1 opiekuna wynosi 8 dzieci, gdy jest dziecko z niepełnosprawnością 5 dzieci.

Standard nr 2. Przestrzeń dla dzieci w budynku i na zewnątrz

- Wielkość powierzchni uwzględnia potrzeby rozwojowe dzieci w zakresie swobodnej zabawy i potrzeb życia codziennego.

Liczba pomieszczeń w żłobku określona została w Ustawie z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. Nr 45, poz. 235) oraz Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2011 r. w sprawie wymagań lokalowych i sanitarnych dotyczących żłobków i klubów dziecięcych (Dz. U. Nr 69, poz. 367), art. 5.2

- Przeznaczenie pomieszczeń

Rekomendowana powierzchnia pomieszczeń - co najmniej 4 m² na każde dziecko, zapewnia się miejsce do zabawy, spożywania posiłków; wydzielone jest miejsce do odpoczynku.

Przestrzeń na dworze – zapewnia się bezpośrednie wyjście na zabezpieczony teren otwarty.

- Aranżacja przestrzeni i wyposażenie powinny uwzględniać potrzeby rozwojowe dzieci w różnym wieku, stymulować potrzebę eksperymentowania i ciekawości, umożliwiać różne formy interakcji między dziećmi.

Sala zabaw podzielona na kilka sfer aktywności dostosowanych do wieku i potrzeb rozwojowych dzieci, sfery aktywności są modyfikowane, uzupełniane lub zmieniane w miarę potrzeb dzieci np. sensoryczna, aktywności ruchowej, manipulacyjna (klocki), twórcza (plastelina, kredki), tematyczna (warsztat, kuchnia, sklep)

Standard nr 3. Przestrzeganie praw dziecka

- Prawa dziecka są przestrzegane przez wszystkich dorosłych,
- Opiekunowie słuchają dzieci i uwzględniają ich potrzeby, każde dziecko ma możliwość wyrażania swoich potrzeb i pragnień, które są respektowane,
- Wszyscy pracownicy znają Konwencję o Prawach Dziecka, a jej treść stanowi podstawę ochrony dzieci w instytucji,
- Opiekunowie mają pełną jasność, co do swojej odpowiedzialności za ochronę praw dzieci,
- Opiekunowie wiedzą o tym, że wszystkie dzieci mają jednakowe prawa, reakcje opiekunów na zachowania dzieci są wolne od przemocy i nie upokarzają dzieci.

Standard nr 4. Zapewnienie profesjonalnej opieki

- W żłobku zapewniona jest ciągła opieka nad dziećmi, liczba opiekunów w stosunku do dzieci jest w każdym momencie dnia utrzymana,
- Wszystkie osoby pracujące z dziećmi, w tym wolontariusze, są przeszkoleni z zakresu udzielania pierwszej pomocy,
- Wpracowane są procedury postępowania w sytuacji nagłego wypadku dziecka lub pracownika, bezzwłoczne powiadomienie rodzica dziecka,
- Na terenie placówki stale dostępny jest telefon; przy telefonie znajduje się lista numerów alarmowych oraz numery kontaktowe do rodziców dzieci,
- Opracowana i wdrożona jest procedura na wypadek pożaru,
- Dzieci nie mają dostępu do materiałów chemicznych, środków czystości i innych przedmiotów, które stwarzają zagrożenie życia (środki czystości i inne preparaty niebezpieczne dla dzieci znajdują się w pomieszczeniu lub szafie dla nich niedostępnej),
- Pomieszczenia i teren zewnętrzny są zabezpieczone tak, żeby dziecko nie mogło samodzielnie opuścić terenu.

Standard 5. Stosowane są aktywnie zasady profilaktyki zdrowotnej

Przygotowanie personelu i rodziców

- Personel posiada aktualne szczepienia i aktualną książeczkę badań sanitarno-epidemiologicznych,
- Personel i rodzice są poinformowani o procedurach zapobiegania chorobom zakaźnym
- Prowadzone są warsztaty dla rodziców na temat promocji zdrowia (zapobieganie przeziębieniom, hartowanie dzieci, higiena małego dziecka, postępowanie w czasie choroby i inne).

Postępowanie w przypadku zachorowania dziecka

- Ustalona wspólnie z rodzicami procedura postępowania w przypadku zachorowania dziecka w czasie pobytu w placówce, dane kontaktowe rodziców są uaktualniane regularnie,
- Dzieci chore nie uczestniczą w zajęciach,
- Podawanie leków dzieciom jest możliwe tylko na wyraźne wskazanie lekarza, potwierdzone pisemną prośbą rodziców oraz dotyczy tylko chronicznych dolegliwości,
- Nie podaje się leków w przypadku nagłego zachorowania dziecka, lecz bezzwłocznie informuje się rodziców i w razie potrzeby wzywa lekarza.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2011 r. w sprawie zakresu programów szkoleń dla opiekuna w żłobku lub klubie dziecięcym, wolontariusza oraz dziennego opiekuna (Dz. U. nr 69, poz. 368) art. 1,4, 5.

Standard nr 6. Współpraca z rodzicami

1. Rodzice mają wpływ na sposób funkcjonowania placówki opieki

- Wspólnie uzgodniana jest lista spraw, na które rodzice mają wpływ,
- Rodzice biorą udział w formułowaniu zasad współpracy z placówką,
- Rodzice mogą uczestniczyć w życiu placówki w ramach swoich umiejętności i wolnego czasu,
- Placówka podejmuje starania zorganizowania szkoleń dla rodziców i członków rodzin przygotowujących się do bycia wolontariuszami,

- Obecność i zaangażowanie rodziców w sprawy w placówki,
- Zakres zaangażowania rodziców zależy od uzgodnionego wspólnie programu, zainteresowań i możliwości czasowych rodziców,
- Współpraca z rodzicami jest dokumentowana.

III.3. Rodzaje placówek opieki

Żłobek i klub dziecięcy

W Polsce opieką nad dzieckiem do czasu osiągnięcia wieku szkolnego sprawują żłobki kluby dziecięce, opiekun dzienny oraz przedszkola.

Do żłobka może uczęszczać dziecko od ukończenia 20 tygodnia życia, do ukończenia przez nie trzeciego roku życia (w uzasadnionych przypadkach takich jak brak miejsc w przedszkolu lub rozwój dziecka - do ukończenia 4 roku życia).

Natomiast do klubu dziecięcego i opiekuna dziennego od 1 do 3 roku życia. Kluby dziecięce mogą być tworzone dla maksymalnie 30, a opiekuna dziennego dla 5 dzieci. Dziecko w wieku powyżej 3 roku życia do osiągnięcia wieku szkolnego tj. 7 lat objęte jest opieką w placówkach wychowania przedszkolnego – przedszkolach.

Trzy pierwsze placówki tj. żłobki, kluby dziecięce i opiekun dzienny podlegają przepisom Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, natomiast przedszkola - Ministerstwu Edukacji Narodowej. Przepisy te w sposób zasadniczy różnią się, i tak: ustawa z dnia 4 lutego 2011 roku o opiece nad dziećmi do lat 3, ze zmianami które weszły w 2018 roku oraz przepisy wykonawcze do tej ustawy regulują zasady tworzenia i funkcjonowania Żłobków i klubów dziecięcych i opiekuna dziennego, natomiast Ustawa z 7 września 1991 roku o systemie oświaty także wraz z licznymi przepisami wykonawczymi reguluje zasady tworzenia i funkcjonowania przedszkoli.

Istnieje zasadnicza różnica w polskim systemie opieki nad dzieckiem, jeśli chodzi o rejestrację tych usług i wiążącym się z tym nadzorem instytucjonalnym. Żłobki, kluby dziecięce i opiekun dzienny podlegają rejestracji i nadzorowi w urzędach gmin w wydziałach zajmujących się polityką społeczną, natomiast przedszkola podlegają także rejestracji i nadzorowi przez urzędy gmin, lecz przez inny wydział, tj. zajmujący się oświatą i wychowaniem.

Obecnie w Polsce próbuje się łączyć opiekę nad dziećmi, przez tworzenie zespołów żłobkowo-przedszkolnych. Czego przykładem jest planowanie utworzenia takiego zespołu w placówce prowadzonej przez Szczecińską Fundację Talent Promocja Postęp, co daje możliwość pełnego nadzoru nad rozwojem dziecka.

Nadal w wielu środowiskach funkcjonuje przekonanie, że dzieci we wczesnym okresie życia wymagają jedynie dobrej opieki i zabiegów higienicznych. Działania edukacyjne i wspierające rozwój w sferach społecznej, emocjonalnej są kwestią często pomijaną. Tymczasem wiedza, głównie w zakresie psychologii rozwoju dziecka i pedagogiki w aspekcie wczesnego wspierania wskazuje, jak bardzo istotne jest pierwszych kilkudziesiąt miesięcy życia dziecka. Wiele podjętych badań ukazuje, że niezwykła dynamika i tempo rozwoju dziecka w pierwszym okresie życia, a także ogromna plastyczność we wszystkich sferach rozwoju stwarzają szansę na maksymalną aktywizację potencjału dziecka. Wiele też wyników badań dowodzi, że pierwsze doświadczenia społeczno-emocjonalne z opiekunem, kształtują podstawy przyszłego funkcjonowania w relacjach z innymi ludźmi.

Organizacja zinstytucjonalizowanej opieki nad najmłodszymi dziećmi od lat budzi także wiele dyskusji i kontrowersji, głównie w aspekcie odpowiedzialnej, empatycznej i profesjonalnej pracy pedagogicznej zatrudnionych w placówkach opiekunów. Fakt ten implikuje pytania o przygotowanie, kwalifikacje i kompetencje zatrudnianych osób, aby pokonać mit o tym, że wystarczy być kobietą, aby móc pracować z małymi dziećmi.

Organizacja żłobków to także problem natury społecznej. Tworzenie miejsc opieki nad najmłodszymi dziećmi ma także swoją historię, zakorzenioną w przemianach cywilizacyjnych, upowszechnieniu idei równości, egalitaryzmu i demokratyzacji. Z jednej strony, wejście kobiet na rynek pracy zainicjowało lawinę zmian w funkcjonowaniu rodziny, pełnieniu w niej ról i społeczeństwie, systemie wartości, kulturze i wielu innych obszarach życia społecznego. Z drugiej strony, czynnikiem dopełniającym stała się ekonomia. Obecnie w większości rodzin praca zawodowa kobiety jest konieczna ze względu na rodzinny budżet. W wielu rodzinach możliwość rezygnacji z pracy zawodowej na rzecz samodzielnej opieki matki nad dzieckiem stała się luksusem. Zawodowe zaangażowanie kobiet w sposób oczywisty wiąże się z potrzebą organizacji opieki nad najmłodszymi dziećmi. Jednak dziś podkreśla się, że żłobki pełnią także funkcje edukacyjne i ten aspekt pracy z najmłodszymi jest szczególnie ważny. Obecnie w Polsce działa łącznie 6,3 tys. instytucji opieki nad dziećmi do lat 3-ponad 1,1tys.publicznych i blisko 5,2 tys. prywatnych .

Tabela 1. Czynniki warunkujące prawidłowe i nieprawidłowe funkcjonowanie dzieci w żłobku

Mocne strony	Słabe strony
<p>Wdrażane są programy adaptacyjne, wychowawcze, profilaktyczne.</p> <p>Dobra organizacja pracy uwzględniająca potrzeby dzieci.</p>	<p>Niewystarczająca opieka zdrowotna.</p> <p>Wzrastająca liczba dzieci z deficytami rozwojowymi.</p>

Źródło: opracowanie własne I.Kopaczyńska, Agnieszka Olczak na podstawie: K. Appelt, Wiek poniemowlęcy. Jak rozpoznać potencjał dziecka?, [w:] Portrety psychologiczne człowieka, op. cit.; B. Ziółkowska, J. Wojciechowska, B. Smykowski, S. Jabłoński, Konstruowanie i ewaluacja projektów, Warszawa 2010.

Instytucja dziennego opiekuna

Dzienny opiekun jest formą opieki dla małej liczby dzieci i daje możliwość zorganizowania instytucjonalnej opieki w niewielkich gminach wiejskich, gdzie nie istnieje potrzeba otwierania żłobka lub klubu dziecięcego ze względu na małą liczbę dzieci w odpowiednim wieku. Opiekun może sprawować opiekę nad maksymalnie 5 dzieci w wieku od 1 do 3 roku życia (w przypadku gdy wśród dzieci jest dziecko do 1 roku życia lub niepełnosprawne maksymalnie może opiekować się 3 dziećmi).

Opiekunem dziennym może być osoba fizyczna nieprowadząca działalności gospodarczej. Jako osoba fizyczna może być zatrudniana przez gminy, osoby prawne i jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej na podstawie umowy zlecenia na świadczenie takich usług. Dziennym opiekunem może być osoba, która posiada kwalifikacje pielęgniarki, opiekunki dziecięcej, nauczyciela wychowania przedszkolnego, nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej, pedagoga opiekuńczo wychowawczego i pracowała z dziećmi do lat 3 przez okres minimum 12 miesięcy bezpośrednio przed okresem zatrudnienia jako opiekun dzienny(w przypadku braku wymaganego stażu jest obowiązana do ukończenia 40 godzinnego kursu udzielania dziecku pierwszej pomocy). Kandydat na opiekuna dziennego nie posiadający w/w kwalifikacji ubiegający się o to stanowisko musi ukończyć 160 godzinny specjalistyczny kurs w instytucji zatwierdzonej przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej.

Współczesna wiedza z zakresu psychologii rozwoju i pedagogiki, a także doświadczenia i przyjęte poglądy dotyczące wychowania dzieci począwszy od pierwszych miesięcy życia, pozwalają twierdzić, że im wcześniejsze oddziaływania, tym większa szansa na maksymalizację rozwoju. Dziś już nie dziwią np. metody wczesnego nauczania czytania, stymulowania rozwoju

intelektualnego czy ruchowego. Mimo bogatych badań i teorii dotyczących rozwoju dzieci w pierwszym okresie życia, nadal w potocznym odbiorze można spotkać się z brakiem refleksji na temat niezwyklej wagi pierwszych miesięcy życia dziecka dla przyszłego funkcjonowania społecznego. W obiegowej wiedzy o małych dzieciach częściej zwraca się uwagę na higienę, odżywianie, zdrowie, mniej na komunikację. Wynikać to może z faktu, że problematyczne jest porozumiewanie się z dzieckiem, które jeszcze nie rozumie słów, nie mówi i tym samym nie potrafi nimi wyrazić swoich potrzeb, doświadczanych emocji czy spostrzeżeń.

Obecnie zdaje się sprawę z tego, że problem nie tyle tkwi w dziecku, co umiejętnościach opiekunów, których zadaniem jest nauczenie się odczytywania sygnałów nadawanych przez malutkie dzieci.

Placówki wychowania przedszkolnego

Przedszkole to publiczna lub niepubliczna placówka dydaktyczno-wychowawczo-opiekuńcza, działająca na podstawie ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty z p. zm., wpisana do ewidencji prowadzonej przez gminę, na której terenie się znajduje, realizująca podstawę programową określoną przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania. Zakładanie, prowadzenie przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkole podstawowej oraz innych form wychowania przedszkolnego należy do zadań własnych gminy.

Zgodnie z obowiązującym prawem oświatowym wychowanie przedszkolne może być realizowane w publicznych i niepublicznych przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz w innych formach wychowania przedszkolnego: zespołach wychowania przedszkolnego i punktach przedszkolnych.

Wychowanie przedszkolne obejmuje w Polsce dzieci w wieku od 3 do 6 lat. System oświaty zapewnia możliwość zakładania placówek przedszkolnych przez:

- jednostki samorządu terytorialnego (tylko szkoły i placówki publiczne),
- inne osoby prawne,
- osoby fizyczne.

Zarówno publiczne, jak i niepubliczne przedszkole założyć może osoba fizyczna – każdy dorosły obywatel, który zarejestrował działalność gospodarczą lub osoba prawna – podmiot wpisany do właściwego rejestru (np. stowarzyszenie, fundacja, spółdzielnia, spółka, kościół itd.), jeśli posiada odpowiednie zapisy statutowe.

Działalność i tworzenie przedszkoli, niezależnie od podmiotu tworzącego i prowadzącego, reguluje ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe z późniejszymi zmianami, Ostatnie zmiany zostały wprowadzone w listopadzie 2018 roku.

Polski system oświaty obejmuje m.in.:

- przedszkola publiczne,
- przedszkole niepubliczne,
- oddziały przedszkolne w publicznej szkole podstawowej,
- inne formy wychowania przedszkolnego: **punkt przedszkolny, zespół wychowania przedszkolnego.**

Przedszkole publiczne

Przedszkole publiczne jest zakładane i prowadzone głównie przez jednostki samorządu terytorialnego gminy i jest obowiązane do:

- realizacji programu wychowania przedszkolnego uwzględniające podstawę programową wychowania przedszkolnego;
- zapewnienia bezpłatnego nauczania, wychowania i opieki w czasie ustalonym przez organ prowadzący, nie krótszym niż 5 godzin dziennie;
- przeprowadzania rekrutacji dzieci w oparciu o zasadę powszechnej dostępności;
- zatrudniania nauczycieli posiadających odpowiednie kwalifikacje.

Przedszkola w publicznych szkołach podstawowych są zbliżone co do zasady do przedszkola publicznego. Zapewnia ono bezpłatne nauczanie, wychowanie i opiekę w czasie ustalonym przez organ prowadzący, nie krótszym jednak niż czas określony w przepisach o przedszkolach publicznych prowadzonych przez gminę. Zatrudnia także nauczycieli posiadających odpowiednie kwalifikacje. Podobnie przedszkole niepubliczne jest obowiązane do realizacji programów wychowania przedszkolnego uwzględniających podstawę programową wychowania przedszkolnego i także zatrudniać nauczycieli posiadających kwalifikacje określone dla nauczycieli przedszkoli publicznych.

Przedszkola niepubliczne

Przedszkola niepubliczne mogą być prowadzone przez wszystkie osoby prawne i fizyczne po uzyskaniu wpisu do ewidencji prowadzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego obowiązującą do prowadzenia przedszkoli.

Podmiot, który planuje założyć przedszkole, powinien posiadać lokal przeznaczony do prowadzenia przedszkola spełniający wymogi dotyczące warunków socjalno-bytowych, sanitarnych i bezpieczeństwa przeciwpożarowego i uzyskać pozytywne opinie właściwego państwowego inspektora sanitarnego oraz komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej oraz wyposażyć lokal w sprzęt i pomoce dydaktyczne niezbędne do realizacji podstawy programowej wychowania przedszkolnego.

Warunki lokalowe dla przedszkoli niepublicznych określa rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania.

Inne formy wychowania przedszkolnego

Przepisy prawa wprowadzone rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 czerwca 2011 r. pozwoliły na tworzenie, obok istniejących w systemie przedszkoli, także punktów przedszkolnych i zespołów wychowania przedszkolnego, a tym samym na upowszechnianie dostępu do edukacji przedszkolnej. Umożliwienie tworzenia punktów przedszkolnych lub zespołów wychowania przedszkolnego przyczynia się do zwiększenia dostępu do edukacji przedszkolnej dzieciom 3-5 letnim z różnych środowisk, zarówno wielkomiejskich jak i wiejskich.

Zajęcia w zespole wychowania przedszkolnego mogą być prowadzone w niektóre dni tygodnia, minimum 3 godziny w ciągu jednego dnia i minimum 12 godzin w ciągu tygodnia.

Punkt przedszkolny natomiast realizuje zajęcia we wszystkie dni robocze w tygodniu przez cały rok szkolny, z wyjątkiem przerw ustalonych przez organ prowadzący.

III.4.Organizacja placówek opieki

Żłobek i klub dziecięcy

Obie placówki działają na podstawie **statutu**. Statut taki ustala podmiot, który utworzył żłobek lub klub dziecięcy. W statucie powinny się znaleźć takie dane jak:

- nazwa i miejsce jego prowadzenia żłobka lub klubu;
- cele i zadania oraz sposób ich realizacji, z uwzględnieniem wspomagania indywidualnego rozwoju dziecka oraz wspomagania rodziny w wychowaniu dziecka, a w przypadku dzieci niepełnosprawnych ze szczególnym uwzględnieniem rodzaju niepełnosprawności;

- warunki przyjmowania dzieci z preferencjami dla rodzin wielodzietnych i dzieci niepełnosprawnych;
- zasady ustalania opłat za pobyt i wyżywienie w przypadku nieobecności dziecka w żłobku lub klubie dziecięcym;
- zasady udziału rodziców w zajęciach prowadzonych w żłobku lub klubie dziecięcym.

Z kolei organizację wewnętrzną żłobka lub klubu dziecięcego określa **regulamin organizacyjny** nadawany przez dyrektora żłobka lub osobę kierującą pracą klubu dziecięcego. Za realizację regulaminu odpowiada dyrektor żłobka lub osoba kierująca pracą klubu dziecięcego.

W żłobku i klubie dziecięcym może zostać utworzona rada rodziców zgodnie ze statutem. Może ona odgrywać ważną rolę w tworzeniu programu edukacyjnego dzieci uczęszczających do żłobka. Radę rodziców mogą utworzyć rodzice dzieci uczęszczających odpowiednio do żłobka lub klubu dziecięcego. Rada rodziców uchwała regulamin swojej działalności, w którym określa w szczególności wewnętrzną strukturę i tryb pracy rady. Do kompetencji rady rodziców należy:

- 1) występowanie do dyrektora żłobka lub osoby kierującej pracą klubu dziecięcego i podmiotu prowadzącego żłobek lub klub dziecięcy z inicjatywami, wnioskami i opiniami we wszystkich sprawach dotyczących żłobka lub klubu dziecięcego, w tym w szczególności w zakresie prowadzenia zajęć edukacyjnych;
- 2) opiniowanie spraw organizacyjnych żłobka lub klubu dziecięcego, w szczególności w zakresie zmian regulaminu organizacyjnego;
- 3) wgląd, za pośrednictwem przedstawicieli rady rodziców, do dokumentacji dotyczącej spełniania norm żywienia,
- 4) wizytacja przez przedstawicieli rady rodziców pomieszczeń żłobka lub klubu dziecięcego i w przypadku dostrzeżenia nieprawidłowości zgłoszenie ich do dyrektora żłobka lub osoby kierującej pracą klubu dziecięcego, a w razie nieusunięcia nieprawidłowości - do wójta, burmistrza lub prezydenta miasta. W celu wspierania działalności statutowej żłobka lub klubu dziecięcego rada rodziców może gromadzić fundusze z dobrowolnych składek rodziców oraz innych źródeł. Wydatkowanie funduszy rady rodziców określa regulamin .

Tabela 2. Czynniki warunkujące prawidłowe zarządzanie żłobkiem

Mocne strony	Słabe strony
<p>Wypracowane są obowiązujące dokumenty, tj. statut, regulaminy, programy. Rada Rodziców współpracuje w sprawach związanych z działalnością żłobka. Spotkania pracownicze organizowane są zgodnie z regulaminem.</p>	<p>Dyrektor żłobka oprócz specjalistycznej wiedzy z zakresu opieki nad dziećmi musi posiadać kwalifikacje menadżerskie.</p>

Źródło: opracowanie własne I.Kopaczyńska, Agnieszka Olczak na podstawie: K. Appelt, Wiek poniemowlęcy. Jak rozpoznać potencjał dziecka?, [w:] Portrety psychologiczne człowieka, op. cit.; B. Ziółkowska, J. Wojciechowska, B. Smykowski, S. Jabłoński, Konstruowanie i ewaluacja projektów, op. cit.

Wymagania lokalowe, w którym ma być prowadzony żłobek/ klub dziecięcy

Pomieszczenia muszą znajdować się w budynku lub jego części, które spełniają wymagania określone w przepisach w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie.

Dopuszcza się prowadzenie żłobka/ klubu dziecięcego w lokalu znajdującym się w budynku lub jego części, które nie spełniają m.in. warunków technicznych, jeżeli lokal jest przeznaczony dla nie więcej niż 25 dzieci i znajduje się na pierwszej kondygnacji nadziemnej budynku i stanowi zwarty zespół przylegających do siebie i powiązanych funkcjonalnie pomieszczeń przeznaczonych na prowadzenie żłobka lub klubu dziecięcego. Tak uczyniła Szczecińska Fundacja TPP tworząc żłobek „Talencik”

Warunki do prowadzenia żłobka

Żłobek jest zasilany w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi z sieci zbiorowego zaopatrzenia w wodę lub ujęcia lokalnego wody.

Odprowadza ścieki do sieci kanalizacyjnej lub lokalnego urządzenia do gromadzenia albo oczyszczania ścieków.

Posiada co najmniej wentylację (grawitacyjną, hybrydową, mechaniczną nawiewno-wywiewną) zapewniającą stałą wymianę i dopływ czystego zewnętrznego powietrza; ogrzewanie .

Ważny jest wskaźniki ustalania powierzchni pomieszczenia sali dla dzieci oraz limitu dzieci w żłobku: 16 m² – minimalna powierzchnia sali dla dzieci od 3 do 5 dzieci, powyżej 5 dzieci

w sali ulega odpowiedniemu zwiększeniu na każde kolejne dziecko co najmniej: 2 m², jeśli czas pobytu dziecka nie przekracza 5 godzin dziennie, 2,5 m², jeśli czas pobytu dziecka przekracza 5 godzin dziennie.

Wysokość sali nie może być niższa niż 2,5 m. W związku z powyższym, na przykład w sali o stropie pochyłym nie bierze się pod uwagę powierzchni sali, nad którą skos znajduje się poniżej wymaganej minimalnej wysokości 2,5 m.

W żłobku/ klubie dziecięcym zapewnia się dostęp do węzła sanitarnego z ciepłą bieżącą wodą do utrzymania higieny osobistej dzieci.

Co najmniej 1 miska ustępowa na nie więcej niż 20 dzieci, co najmniej 1 umywalka na nie więcej niż 15 dzieci.

Należy dostosować miski ustępowe oraz umywalki do wzrostu dzieci.

W przypadku gdy dzieci korzystają z tych samych urządzeń sanitarnych co osoby wykonujące prace w żłobku lub klubie dziecięcym należy zastosować rozwiązania umożliwiające dzieciom bezpieczne korzystanie z tych urządzeń.

Dodatkowo należy zapewnić brodzik z natryskiem lub inne urządzenie do mycia ciała dziecka.

Należy pamiętać o zapewnieniu dostatecznej ilości mydła w płynie, jednorazowych ręczników i środków do pielęgnacji dzieci.

W pomieszczeniach sanitarno-higienicznych należy zapewnić:

stanowisko do przewijania niemowląt; odpowiednią ilość nocników adekwatną do liczby uczęszczających dzieci.

Każdy nocnik powinien być wyraźnie oznakowany i przypisany do konkretnego dziecka.

W lokalu żłobka lub klubu dziecięcego zapewnia się miejsce do przechowywania odzieży wierzchniej, z którego mogą jednocześnie korzystać dzieci i osoby wykonujące pracę w tych placówkach.

Pościel i leżaki należy wyraźnie oznakować, przypisać do konkretnego dziecka i odpowiednio przechowywać, w wydzielonym i wentylowanym miejscu, tak aby zapobiec przenoszeniu się zakażeń. W pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt dzieci na grzejnikach centralnego ogrzewania powinny być umieszczone osłony ochraniające przed bezpośrednim kontaktem z elementem grzejnym. Instalacja elektryczna powinna być zabezpieczona. Meble dostosowane do wymagań ergonomii, wyposażenie pomieszczeń (meble, wykładziny, panele, dywany, sprzęt sportowy) muszą posiadać atesty lub certyfikaty, zabawki muszą spełniać wymagania bezpieczeństwa i higieny oraz posiadać oznakowanie CE. Apteczki w lokalu muszą

być wyposażone w podstawowe środki opatrunkowe oraz podstawowe środki niezbędne do udzielania pierwszej pomocy, jak również instrukcję o zasadach udzielania tej pomocy.

Żłobek lub klub dziecięcy powinien zapewniać przebywającym w nim dzieciom wyżywienie zgodne z wymaganiami dla danej grupy wiekowej wynikającymi z aktualnych norm żywienia dla populacji polskiej.

W żłobku lub klubie dziecięcym należy przewidzieć przestrzeń do prowadzenia żywienia zbiorowego wraz z niezbędnym wyposażeniem w meble, urządzenia do przechowywania żywności, mycia i wyparzania naczyń do przygotowywania produktów, posiłków i napojów dla dzieci.

Tabela 3. Czynniki stanowiące o prawidłowościach lub nieprawidłowościach warunków lokalowych

Mocne strony	Słabe strony
Żłobek posiada bardzo dobre warunki lokalowe (duża ilość miejsc organizacyjnych, własna kuchnia). Żłobek posiada duży, przestronny ogród. Bogata oferta zajęć dodatkowych	Niewystarczające środki finansowe na zakup nowych pomocy dydaktycznych i zabawek, modernizację placów zabaw i sal pobytu . Brak miejsc parkingowych.

Źródło: opracowanie własne I.Kopaczyńska, Agnieszka Olczak na podstawie: K. Appelt, *Wiek poniemowlęcy. Jak rozpoznać potencjał dziecka?*, [w:] *Portrety psychologiczne człowieka*, op. cit.; B. Ziółkowska, J. Wojciechowska, B. Smykowski, S. Jabłoński, *Konstruowanie i ewaluacja projektów*, op. cit.

Założenie żłobka lub klubu dziecięcego wymaga:

- dysponowania odpowiednim lokalem, który spełnia szczegółowe przepisy sanitarne, lokalowe i przeciwpożarowe potwierdzone przez odpowiednie instytucje rządowe (Państwową Inspekcję Sanitarną, Państwową Staż Pożarną, Państwowy Nadzór Budowlany), zapewnienie kadry spełniającej wymogi przepisów,
- zapewnienie dziecku opieki i warunków bytowych zbliżonych do warunków domowych
- zagwarantowanie dziecku właściwej opieki pielęgnacyjnej oraz edukacyjnej, przez prowadzenie zajęć zabawowych z elementami edukacji z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb dziecka,
- prowadzenie zajęć opiekuńczo-wychowawczych i edukacyjnych uwzględniających rozwój psychosomatyczny dziecka, właściwych do jego wieku.

Podmiot, który utworzył żłobek lub klub dziecięcy, ustala statut, określający m.in. cele i zadania oraz sposób ich realizacji z uwzględnieniem wspomagania indywidualnego rozwoju dziecka oraz wspomagania rodziny w wychowaniu dziecka, a w przypadku dzieci niepełnosprawnych ze szczególnym uwzględnieniem ich niepełnosprawności.

W żłobku lub klubie dziecięcym należy zapewnić opiekę nad dzieckiem w wymiarze do 10 godzin dziennie, a godziny pracy określa regulamin organizacyjny placówki.

Zakres zajęć edukacyjnych określa się w statucie placówki, a może on być zmieniony na wniosek rady rodziców, reprezentującą ogół rodziców dzieci uczęszczających do danej placówki.

Tworzenie żłobków, klubów dziecięcych i dziennego opiekuna

Żłobki i kluby dziecięce mogą być tworzone przez:

1. jednostki samorządu terytorialnego - gminy i jednostki samorządu terytorialnego tworzą żłobki i kluby dziecięce w formie samorządowych jednostek budżetowych.
2. instytucje publiczne – urzędy, sądy, Narodowy Fundusz Zdrowia itp.
3. osoby prawne – spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, kościoły i związki wyznaniowe itp.
4. osoby fizyczne
5. jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej np. stowarzyszenia zwykłe, wspólnota mieszkaniowa itp.

Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2019 r. poz. 409, z późn.zm.) mająca na celu ułatwienie organizacji oraz zwiększenie liczby placówek prowadzących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3, pozbawiła żłobki statusu zakładu opieki zdrowotnej, wprowadziła dodatkową formę opieki w postaci klubów dziecięcych oraz złagodziła wymagania techniczne, lokalowe i sanitarne dla tego typu obiektów.

Lokal musi zapewnić warunki pobytu dzieci stosownie do postanowień ustawy i rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 10 lipca 2014 r. w sprawie wymagań lokalowych i sanitarnych, jakie musi spełniać lokal, w którym ma być prowadzony żłobek lub klub dziecięcy. (Dz. U. z 2019 r. poz. 72).

Jednocześnie, obok przepisów ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 obowiązuje szereg unormowań prawnych rozproszonych w wielu przepisach, lecz koniecznych do spełnienia, w szczególności z zakresu budownictwa, bezpieczeństwa i higieny pracy,

zapobiegania oraz zwalczania zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, bezpieczeństwa żywności i żywienia oraz jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

Finasowanie działalności żłobków i klubów dziecięcych oraz dziennego opiekuna

Źródłem finansowania opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w żłobkach, klubach dziecięcych oraz u dziennych opiekunów są przede wszystkim: środki własne gmin i innych jednostek samorządu terytorialnego, dotacje celowe z budżetu państwa.

Tworzenie i funkcjonowanie miejsc opieki dofinansowywane jest również ze środków europejskich (w ramach regionalnych programów operacyjnych).

Od 2018 roku opieka nad dziećmi w wieku do lat 3 jest również finansowana ze środków Funduszu Pracy, a więc funduszu celowego, z którego finansowane są między innymi wydatki związane z aktywnymi i pasywnymi politykami rynku pracy.

Zgodnie z ustawą o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3, gminy mogą otrzymywać dotacje celowe z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych z zakresu organizacji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 na zasadach określonych w przepisach o finansach publicznych.

Finansowanie żłobków w formie dotacji oznacza, że środki te podlegają szczególnym zasadom rozliczania. Mogą one być przeznaczone na finansowanie lub dofinansowanie realizacji konkretnie wskazanych zadań publicznych. Uzyskanie dotacji jest często warunkowane posiadaniem wkładu własnego.

O dofinansowywanie, w formie dotacji celowej z budżetu państwa oraz o środki Funduszu Pracy, mogą ubiegać się również wszystkie inne podmioty działające na podstawie ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3, tj.: jednostki samorządu terytorialnego, instytucje publiczne, osoby fizyczne, osoby prawne (w tym uczelnie) i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej.

Podmioty niepubliczne prowadzące żłobek lub klub dziecięcy, lub zatrudniające dziennych opiekunów mogą otrzymać dotację celową z budżetu gminy na każde dziecko objęte opieką w żłobku lub klubie dziecięcym, lub przez dziennego opiekuna.

Wysokość i zasady ustalania oraz rozliczania dotacji celowej określa rada gminy w drodze uchwały.

Wójt, burmistrz lub prezydent miasta może zlecić organizację opieki sprawowanej w formie żłobka lub klubu dziecięcego lub przez dziennych opiekunów tym podmiotom. Do wyłaniania podmiotów mających organizować opiekę nad dziećmi do lat 3 stosuje się

odpowiednio przepisy ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Podmioty niepubliczne prowadzące żłobek, klub dziecięcy lub zatrudniające dziennych opiekunów mogą również ubiegać się o dofinansowanie w postaci dotacji celowych z budżetu państwa oraz środków z Funduszu Pracy w ramach Programu „MALUCH plus”.

Prowadzenie żłobka lub klubu dziecięcego jest działalnością regulowaną i wymaga uzyskania wpisu do rejestru żłobków i klubów dziecięcych prowadzonego przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta właściwego ze względu na miejsce prowadzenia żłobka lub klubu dziecięcego.

Tabela 5. Szanse i zagrożenia związane z obszarami dotyczącymi funkcjonowania żłobka

Mocne strony	Słabe strony
<p>Pozyskiwanie środków pozabudżetowych (UE, fundacje krajowe). Wspieranie działalności żłobka finansami rodziców.</p> <p>Pozyskiwanie nowych sponsorów.</p> <p>Współpraca z przedszkolami – śledzenie losów absolwentów. Nawiązanie współpracy z innymi żłobkami – wymiana doświadczeń. Dobry wizerunek żłobka w środowisku lokalnym. Współpraca z organizacjami masowego przekazu (prasa, Internet).</p>	<p>Dość wysokie koszty utrzymania. Słaby rozwój gospodarczy miasta (zadłużenie).</p> <p>Niska świadomość znaczenia edukacji żłobkowej dla rozwoju dziecka. Częste zmiany personalne w oświacie powodujące w konsekwencji trudności w przepływie informacji i przyjmowania odpowiedzialności..</p>

Źródło: opracowanie własne I.Kopaczyńska, A.Olczak na podstawie: K. Appelt, Wiek poniemowlęcy. Jak rozpoznać potencjał dziecka?, [w:] Portrety psychologiczne człowieka, op. cit.; B. Ziółkowska, J. Wojciechowska, B. Smykowski, S. Jabłoński, Konstruowanie i ewaluacja projektów, op. cit.

Żłobek czy klub (dziecięcy) malucha?

Opieka nad dziećmi do trzeciego roku życia jest objęta szczególnymi regulacjami prawnymi. Istnieje rejestr żłobków i klubów dziecięcych, który powinien być pierwszym punktem przy weryfikacji wiarygodności placówek opiekuńczych. Są to obiekty dostosowane do ściśle określonych standardów i podlegające regularnym kontrolom – państwo na bieżąco sprawdza przystosowanie lokalu dla najmłodszych obywateli, a także uważnie przygląda się wykształceniu i kompetencjom kadry, której zadaniem jest opieka nad najmłodszymi dziećmi.

Przed pracującymi rodzicami dziecka do trzeciego roku życia otwierają się dwie możliwości: żłobek i klub malucha. Obie instytucje – przy założeniu, że są to placówki działające we właściwy sposób – powinny znajdować się w rejestrze i posiadać własne statuty. Obie placówki są płatne. Na jednego opiekuna przypada 8 dzieci, a w wyjątkowych przypadkach liczba zmniejsza się do 5. Trzeba jednak sobie zdawać sprawę, że istnieje więcej różnic niż podobieństw między żłobkiem a klubem malucha. Najistotniejsze rozbieżności między tymi placówkami to:

- **wiek dziecka** – do żłobka może uczęszczać dziecko, które ukończyło 20. tydzień życia, natomiast do klubu malucha przyjmowane są dzieci od 1. roku życia,
- **kadra** – posyłając malucha do żłobka można mieć pewność, że na miejscu będzie pielęgniarka lub położna. W klubach malucha nie ma takiego obowiązku,
- **kompetencje kadry zarządzającej** – do prowadzenia żłobka potrzebne jest
- wykształcenie wyższe pedagogiczne i 3-letnie doświadczenie w pracy z dziećmi. Klub malucha mogą założyć osoby o niższych kompetencjach,
- **czas opieki nad dziećmi** – w żłobku jest to 10 godzin dziennie, w klubie malucha aż o połowę mniej,
- **wymagania formalne** – wymagania lokalowe wobec żłobków są zdecydowanie wyższe,
- **koszt** – ceny są zależne od konkretnych ofert i są bardzo zróżnicowane. Kluby malucha przeważnie są tańsze od żłobków, w których czesne może być naprawdę wysokie, jednak nie należy traktować tego jako reguły.

Wybór pomiędzy klubem malucha a żłobkiem zależy przede wszystkim od trybu pracy rodziców i ich możliwości finansowych oraz logistycznych. Ważne, aby rodzice podejmowali decyzję mając świadomość różnic między tymi placówkami. Dużą popularnością cieszą się placówki prywatne – wbrew pozorom nie muszą być droższe niż opcje finansowane z budżetu państwa. Łatwiej jest zdobyć miejsce w prywatnym żłobku (aby maluch dostał się do publicznego należy go zapisać tuż po urodzeniu) i można mieć pewność wysokich standardów ze względu na dużą konkurencję na rynku.

Tabela 6. Czynniki determinujące prawidłowe lub nieprawidłowe relacje środowiska zewnętrznego ze żłobkiem.

Mocne strony	Słabe strony
<p>Dobra opinia o placówce. Spełnianie oczekiwań rodziców wobec żłobka.</p> <p>Współdecydowanie rodziców w sprawach związanych z dziećmi. Integracja środowiska lokalnego ze żłobkiem poprzez: - różnorodne uroczystości, - imprezy na terenie żłobka, - konkursy wewnątrz placówki (sukcesy), - przedstawienia teatralne (wymiana doświadczeń), - wyjścia do instytucji publicznych</p>	<p>Małe zaangażowanie rodziców w promowaniu żłobka. Mały udział rodziców w proponowanych zajęciach w psychodukacyjnych na terenie żłobka.</p> <p>Niewielki udział rodziców w tworzeniu i realizacji programu rozwoju żłobka.</p>

Źródło: opracowanie własne I.Kopczyńska,A.Olczak na podstawie: K. Appelt, Wiek poniemowlęcy. Jak rozpoznać potencjał dziecka?, [w:] Portrety psychologiczne człowieka, op. cit.; B. Ziółkowska, J. Wojciechowska, B. Smykowski, S. Jabłoński, Konstruowanie i ewaluacja projektów, op. cit.

Podsumowanie

Instytucje wczesnej opieki i edukacji dla dzieci do lat 5 w Polsce przeżywają w ostatnich latach wyraźny rozwój. Zwiększa się ilość żłobków czy klubów dziecięcych, ale głównie w sektorze usług niepublicznych. Liczba publicznych instytucji jest dalece niewystarczająca, a sieć instytucji prywatnych często pozostaje poza zasięgiem wielu rodzin, ze względu na wysoką cenę świadczonych w nich usług. Trzeba jednak podkreślić, że podjęcie działań, które poszerzą dostęp do jakościowych usług dla rodzin małych dzieci wiąże się też z koniecznością dostosowania sytuacji w Polsce do poziomów wskazanych w unijnych dokumentach, w tym między innymi w zaleceniach Strategii Lizbońskiej. Niestety wiemy, że kwestie polityki społecznej w zakresie opieki i edukacji najmłodszych nie leżą w polu priorytetów rządowych i na poprawę sytuacji w tym zakresie przyjdzie nam zapewne jeszcze długo poczekać.

Placówki opiekuńcze – prywatne czy państwowe?

Placówki opiekuńcze – prywatne czy państwowe – są objęte szeregiem restrykcyjnych przepisów, ponieważ polskie prawo bardzo troszczy się o dobro i bezpieczeństwo najmłodszych. Coraz częściej rodzice wybierają placówki niepubliczne. Głównym argumentem

jest krótszy czas oczekiwania na wolne miejsca w prywatnych żłobkach i przedszkolach. Placówki niepubliczne bardzo często posiadają dużo bogatszą ofertę edukacyjną – rozszerzoną naukę języków obcych czy wyjątkowe metody nauczania jw przedszkolach i żłobkach Montessori, polegające na towarzyszeniu dziecku w odkrywaniu świata z pełnym szacunkiem dla jego odrębności. Nie jest prawdą, że instytucje państwowe zawsze będą korzystniejsze pod względem finansowym – w obu przypadkach poniesione koszty mogą być podobne. Ostateczny wybór należy do rodziców, którzy znają swoje oczekiwania i możliwości finansowe. Ważne, aby decyzja była podejmowana ze świadomością wszystkich podobieństw i różnic między dostępnymi placówkami opiekuńczymi.

Organizacja przedszkola

Wychowanie przedszkolne obejmuje dzieci od początku roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 3 lata, do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 7 lat. Wychowanie przedszkolne jest realizowane w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz w innych formach wychowania przedszkolnego. W przypadku dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wychowaniem przedszkolnym może być objęte dziecko w wieku powyżej 7 lat, nie dłużej jednak niż do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 9 lat. W szczególnie uzasadnionych przypadkach wychowaniem przedszkolnym może także zostać objęte dziecko, które ukończyło 2,5 roku.

Dziecko w wieku 6 lat jest obowiązane odbyć roczne przygotowanie przedszkolne w przedszkolu, oddziale przedszkolnym w szkole podstawowej lub w innej formie wychowania przedszkolnego.

Dzieci w wieku 3–5 lat mają prawo do korzystania z wychowania przedszkolnego w przedszkolu, oddziale przedszkolnym w szkole podstawowej lub innej formie wychowania przedszkolnego. Jest to zadanie własne gminy.

Finasowanie działalności przedszkoli

Przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych i inne formy wychowania przedszkolnego, które są prowadzone przez podmioty niebędące jednostkami samorządu terytorialnego, mogą mieć status jednostek publicznych lub niepublicznych.

W związku z wprowadzaniem od 2015 roku przepisów, które nakładają na gminy obowiązek zapewnienia miejsca realizacji wychowania przedszkolnego każdemu dziecku,

wprowadzono możliwość realizacji tego obowiązku w placówkach niepublicznych. Odbywa się to po przeprowadzeniu otwartego konkursu ofert ogłaszanego przez wójta/burmistrza/prezydenta miasta zgodnie z przepisami o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Przeprowadzenie takiego konkursu jest obowiązkowe dla gmin, które nie zapewniają miejsca wszystkim dzieciom, którym mają obowiązek zapewnić możliwość korzystania z wychowania przedszkolnego. W takich sytuacjach placówki niepubliczne muszą spełnić dodatkowe warunki określone w ustawie, m.in. w zakresie czasu bezpłatnego nauczania, pobierania opłat czy stosowania zasad rekrutacji. Ponadto, czas bezpłatnej opieki nie może być krótszy, a wysokość opłat nie może być wyższa niż te, ustalone przez radę gminy dla placówek przez nią prowadzonych.

Publiczne i niepubliczne placówki wychowania przedszkolnego, które są prowadzone przez podmioty niebędące jednostkami samorządu terytorialnego otrzymują dotację, której wysokość naliczana jest w oparciu o podstawową kwotę dotacji.

Podstawowa kwota dotacji to kwota wydatków bieżących, zaplanowanych na rok budżetowy na prowadzenie przez gminę placówki wychowania przedszkolnego, pomniejszonych m.in. o opłaty rodziców za pobyt i za wyżywienie, kwotę części oświatowej subwencji ogólnej przekazaną na uczniów niepełnosprawnych czy o zaplanowane na rok budżetowy w budżecie gminy wydatki bieżące finansowane z udziałem środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej na prowadzenie tych placówek, podzielona przez liczbę uczniów.

Tabela 7 Różnicowanie wysokości dotacji na ucznia w zależności od tych kryteriów przedstawia poniższa tabela:

Rodzaj placówki		Minimalna wysokość dotacji na ucznia
Publiczne placówki prowadzone przez podmioty inne niż jednostki samorządu terytorialnego	Przedszkole	100% podstawowej kwoty dotacji dla przedszkoli
	Oddział przedszkolny w szkole podstawowej	100% podstawowej kwoty dotacji dla szkół podstawowych, w których zorganizowano oddział przedszkolny
	Inne formy wychowania przedszkolnego	50% podstawowej kwoty dotacji dla przedszkoli
Niepubliczne placówki wybrane w otwartym konkursie ofert i spełniające dodatkowe warunki	Przedszkole	100% podstawowej kwoty dotacji dla przedszkoli
	Oddział przedszkolny w szkole podstawowej	100% podstawowej kwoty dotacji dla szkół podstawowych, w których zorganizowano oddział przedszkolny

	Inne formy wychowania przedszkolnego	50% podstawowej kwoty dotacji dla przedszkoli
Pozostałe placówki niepubliczne	Przedszkole	75% podstawowej kwoty dotacji dla przedszkoli
	Oddział przedszkolny w szkole podstawowej	75% podstawowej kwoty dotacji dla szkół podstawowych, w których zorganizowano oddział przedszkolny
	Inne formy wychowania przedszkolnego	40% podstawowej kwoty dotacji dla przedszkoli

Ustawa o finansowaniu zadań oświatowych gwarantuje również, że dotacja na ucznia niepełnosprawnego wszystkich rodzajów placówek wychowania przedszkolnego, zarówno publicznych, jak i niepublicznych, przyznawana jest w wysokości nie niższej niż kwota przewidziana na niepełnosprawnego ucznia takiego rodzaju placówki w części oświatowej subwencji ogólnej otrzymywanej przez gminę.

Podsumowanie:

Większość placówek przedszkolnych nie stosuje szczególnych metod wychowawczych i nauczania. Praca z dziećmi oparta jest na spontanicznej, samorządnej aktywności dziecka. Środowisko przedszkolne pobudza ją i ukierunkowuje, tworząc sytuacje wyzwajające odtwórczą i twórczą aktywność dzieci. Powszechnymi formami są zabawy i zajęcia rozwijające. Niektóre przedszkola stosują metody związane z jakąś koncepcją pedagogiczną, np. grupy zabawowe według Marii Montessori. Czasami wykorzystują rozwiązania metodyczne charakterystyczne dla różnych koncepcji pracy z dziećmi, jako uzupełnienie własnych rozwiązań. W Polsce metoda Marii Montessori wywarła duży wpływ na kształtowanie się systemu wychowania przedszkolnego w okresie międzywojennym. Po wojnie nie było miejsca na alternatywne kierunki pedagogiczne. Obecnie obserwuje się renesans zainteresowania tym oraz innymi systemami wychowania i kształcenia.

Podejmowane są próby przenoszenia do polskich przedszkoli pewnych koncepcji (lub ich elementów) znanych na świecie, na przykład gimnastyki twórczej R. Labana, technik pracy pedagogicznej C. Freineta, metody „Dobrego Startu” w opracowaniu Marty Bogdanowicz, metody projektów w opracowaniu L. Katz, koncepcji przedszkola waldorfskiego i innych.

Współczesne polskie przedszkole zmierza do budowania modelu edukacji o charakterze ekspresyjnym, nastawionego na rozwijanie u dziecka pozytywnego obrazu

siebie, budowanie świata wewnętrznego dziecka i jego wyrażania, który przynosi w konsekwencji możliwość kierowania sobą.

II.5. Kwalifikacje opiekunów w placówkach opieki

Kwalifikacje opiekunów w żłobku

Opiekunem w żłobku może być osoba która: ukończyła kierunkowe studia w zakresie opieki nad dzieckiem, posiada kwalifikacje pielęgniarki, opiekunki dziecięcej, nauczyciela wychowania przedszkolnego, pedagoga opiekuńczo wychowawczego, terapeuty pedagogicznego; posiada inne wykształcenie wyższe obejmujące swym programem opiekę nad dzieckiem i dodatkowo 80 godzinne szkolenie ; posiada wykształcenie średnie i przed zatrudnieniem musi odbyć 280 godzinne szkolenie; posiada wykształcenie średnie i doświadczenie w pracy z dziećmi do lat 3; wolontariusze po odpowiednim przeszkoleniu.

Zakres i programy szkoleń muszą być zgodne z przepisami rozporządzenia Ministra Pracy Polityki Społecznej dnia 25 marca 2011 roku.

Każdy żłobek ,klub dziecięcy i opiekun dzienny muszą być wpisane do odpowiedniego rejestru prowadzonego przez właściwy urząd gminy-wydziały zajmujące się polityką społeczną.

Tabela 4. Czynniki warunkujące prawidłowe i nieprawidłowe funkcjonowanie kadry w żłobku

Mocne strony	Słabe strony
Zintegrowana, otwarta, aktywna kadra. Realizacja zdrowotnych programów profilaktycznych. Opieka specjalistó[w:] zajęcia umuzykalniająco-korekcyjne, logopedia. Uroczystości organizowane przez opiekunów na wysokim poziomie	Niewielki udział opiekunów w samokształceniu. Nieprawidłowy przepływ informacji na terenie placówki. Niewystarczająca opieka specjalistó[w:] psycholog, pediatra.

Źródło: opracowanie własne I.Kopaczyńska, Agnieszka Olczak na podstawie: K. Appelt, *Wiek poniemowlęcy. Jak rozpoznać potencjał dziecka?*, [w:] *Portrety psychologiczne człowieka*, op. cit.; B. Ziółkowska, J. Wojciechowska, B. Smykowski, S. Jabłoński, *Konstruowanie i ewaluacja projektów*, op. cit.

Kwalifikacje nauczyciela w przedszkolu

Nauczycielem przedszkola może zostać osoba, która ukończyła: studia magisterskie albo pierwszego stopnia na kierunku (specjalności) zgodnym z nauczaniem przedmiotem lub prowadzonymi zajęciami; studia magisterskie albo pierwszego stopnia na kierunku, którego

zakres określony w standardzie kształcenia dla tego kierunku studiów w grupie treści podstawowych i kierunkowych obejmuje treści nauczanego przedmiotu lub prowadzonych zajęć; studia wyższe na kierunku (specjalności) innym niż wyżej wymienione i studia podyplomowe lub kurs kwalifikacyjny w zakresie nauczanego przedmiotu lub prowadzonych zajęć; zakład kształcenia nauczycieli w specjalności odpowiadającej nauczanemu przedmiotowi lub prowadzonym zajęciom; zakład kształcenia nauczycieli w specjalności innej niż odpowiadająca nauczanemu przedmiotowi i ukończyła kurs kwalifikacyjny w zakresie nauczanego przedmiotu lub prowadzonych zajęć; studia wyższe na kierunku pedagogika w specjalności przygotowującej do pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym lub wczesnoszkolnym; zakład kształcenia nauczycieli w specjalności przygotowującej do pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym lub wczesnoszkolnym.

III.6. Rola rodziców w placówce

Rodzice obserwując jak rozwija się, rośnie, zmienia i uczy ich dziecko dokładają wszelkich starań, aby dziecko czuło się bezpieczne i kreatywne. W tym kontekście moment, w którym a matka po urlopie macierzyńskim planuje powrót do pracy zawodowej i musi powierzyć swoje małe dziecko opiece innych osób bądź instytucji, jest zazwyczaj trudny. Pojawia się wówczas poważny dylemat – kto zamiast niej najlepiej zajmie się dzieckiem. Podstawową przyczyną wątpliwości jest słuszne przeświadczenie kobiet o ważnym znaczeniu opieki macierzyńskiej dla rozwoju dziecka. To matka jest najczęściej osobą, z którą dziecko jest najsilniej związane i to ona na co dzień dba o jego rozwój. Większość kobiet jest przekonana, że nikt tak jak matka nie zajmie się małym dzieckiem, że to ona właśnie jest osobą zapewniającą wysoki standard podejmowanych wobec małego dziecka czynności opiekuńczych. Jakość opieki nad dzieckiem ma zasadniczy wpływ na jego późniejszy rozwój fizyczny, psychiczny, poznawczy, uczuciowy i społeczny. Najwięcej wątpliwości mają matki podejmujące decyzję o pobycie dziecka w żłobku. Dominują obawy związane z brakiem zaufania do osób opiekujących się dzieckiem, brakiem bezpieczeństwa, niewłaściwą reakcją personelu placówki na potrzeby dziecka, infekcjami. Rodzicom bardzo trudno jest porzucić obawy, lęki, by powierzyć swoje dziecko pod opiekę personelu, dlatego mają wysokie wymagania w odniesieniu do placówek opieki, zwłaszcza do kompetencji i umiejętności personelu. Kompetencje te jasno określa Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2011 roku w sprawie zakresu programów szkoleń dla opiekuna w żłobku lub klubie dziecięcym, wolontariusza oraz

dziennego opiekuna (Dz. U. Nr 69, poz. 368). Rodzice przed powierzeniem dziecka pod opiekę instytucji powinni rozważyć wszystkie argumenty „za i przeciw” mówiące o pozytywnych, jak i negatywnych stronach wychowania instytucjonalnego; bowiem, jak każda instytucja, żłobek posiada swoje zalety i wady. Przede wszystkim dziecko w placówce będzie bardziej narażone i podatne na różne infekcje i choroby. Ponadto opiekun w żłobku, nie zawsze ma możliwość, aby w pełni zaspokoić wszystkie potrzeby dziecka, szczególnie te wymagające podejścia indywidualnego, ze względu na to, że ma kilkoro dzieci pod swoją opieką. Nawet przy ogromnych staraniach, nie jest w stanie zrekompensować opieki, którą zapewniliby dziecku rodzice. Z drugiej jednak strony, zostawiając dziecko w żłobku, rodzic ma pewność, że zajmuje się nim kompetentny i przygotowany do tego personel, a dziecko jest bezpieczne, motywowane do rozwoju i aktywnego spędzającego czas. Ważną zaletą żłobka, co należy podkreślić, jest jego niezawodność. Ewentualne zastępstwo za chorą opiekunkę, pozostaje w gestii dyrektora placówki, bez obarczania rodziców.

IV. WNIOSKI I REKOMENDACJE

Odbyte w ramach projektu wizyty hospitacyjne oraz materiał zebrany w niniejszej publikacji pokazał różnice w systemach opieki i wychowania dzieci do lat 5 w obu krajach.

Podstawowa różnica polega na tym, że w Niemczech tworzone są placówki opiekuńczo-wychowawczo-dydaktyczne, które podlegają jednemu ministerstwu i są integralną częścią systemu oświaty. System ten gwarantuje dziecku przez cały czas trwania edukacji to samo otoczenie, tych samych opiekunów, co niewątpliwie daje poczucie stabilizacji i bezpieczeństwa. W Polsce za system opieki i wychowania dzieci do lat pięciu odpowiadają dwa ministerstwa: Ministerstwo Edukacji Narodowej i Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Takie rozwiązanie systemowe stwarza po bariery dla instytucji i stowarzyszeń, które chcą się podjąć organizacji i prowadzenia żłobka lub przedszkola. W związku z tym, że żłobki i przedszkola podlegają innym instytucjom, to przepisy o nich stanowiące są zróżnicowane, co utrudnia prowadzenie wymienionych placówek np. jako zespoły żłobkowo-przedszkolne.

Należy j dodać, że od 1 stycznia 2018 r. formalne przepisy w Polsce zezwalają na prowadzenie żłobka oraz przedszkola w jednym budynku, także w przypadku, gdy znajdują się w jednej strefie pożarowej, bez względu na kategorię zagrożenia ludzi, do której jest zaliczona dana strefa pożarowa (art. 9b ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3).

Żłobek i przedszkole mogą więc działać w jednym budynku oraz mieć wspólną obsługę administracyjno-księgową. Pozostałe działania statutowe muszą jednak realizować osobno, pod nadzorem właściwego ministra. Wygląda na to, że w Polsce w dalszym ciągu zmiany w systemie opiekuńczo-wychowawczym mają głównie na celu ograniczenie kosztów funkcjonowania tych placówek i przy wprowadzaniu zmian, nie analizuje się rozwiązań wpływających na rozwój instytucjonalny.

Poza tym instytucjonalna opieka nad dziećmi w Niemczech zagwarantowana jest ustawowo i zabezpiecza każdemu dziecku w wieku od 1 do 5 lat miejsce w żłobku/przedszkolu/światlicy na terenie jego zamieszkania oraz dopłatę kosztów tego miejsca. W Polsce takie miejsca gwarantuje się dopiero dzieciom w wieku przedszkolnym tj. od 2,5 do 5 lat.

System niemiecki sprzyja płynnemu rozwojowi dziecka i wyrównywaniu stwierdzonych deficytów. Ponadto stwarza możliwości dla instytucji i organizacji, które chcą się podjąć

organizacji żłobka lub przedszkola. W Polsce przepisy utrudniają prowadzenie wymienionych placówek i nie należy przez to rozumieć, że w Niemczech są one mniej wymagające, jeśli chodzi o bezpieczeństwo i rozwój dzieci, ale są skonstruowane tak, by organizacje i firmy, które chcą je prowadzić były wspierane przez administrację.

Różnice systemowe wpływające na jakość opieki nad dziećmi w Niemczech

1. Opieka nad dziećmi od ukończenia przez nie pierwszego roku życia jest w Niemczech integralną częścią systemu oświaty – podlega temu samemu ministerstwu od żłobka do ukończenia obowiązku szkolnego. System ten opiera się na tych samych zasadach, które realizowane są w koncepcji pedagogicznej i codziennych zadaniach – adekwatnie do wieku i stopnia rozwoju dziecka.
2. Łączenie instytucji żłobka i przedszkola, a nawet świetlicy zapewnia dziecku przez cały czas trwania edukacji podstawowej to samo otoczenie. Opieka tych samych wychowawców od pierwszego do szóstego roku życia zapewnia stabilizację i poczucie bezpieczeństwa.
3. Konstytucyjnie zapewniona demokracja ma istotne znaczenie nie tylko dla wychowania dzieci lecz również dla funkcjonowania placówki opieki nad dziećmi. Podstawy prawne stanowią wprawdzie ustawy i rozporządzenia, ale ich wdrażanie i wykonywanie to wspólna decyzja wszystkich odpowiedzialnych za dzieci: organu prowadzącego i pracowników placówki oraz rodziców i opiekunów. Stąd obecność organów przedstawicielskich na każdej płaszczyźnie realizacji opieki nad dzieckiem aż do poziomu kraju związkowego.
4. Miejsce w żłobku i/lub przedszkolu dla każdego dziecka to podstawowe prawo każdego dziecka w Niemczech, a nie przywilej. Takie podejście gwarantuje wyrównywanie szans edukacyjnych i poznawczych dzieci pochodzących z różnych środowisk.
5. Głównym celem procesu edukacji w żłobku i przedszkolu w Niemczech jest przygotowanie do edukacji szkolnej, w trosce o to, że w szkole nie ma już takich możliwości wyrównania deficytów jak w żłobku i/lub przedszkolu.
6. Podstawowym personelem merytorycznym zarówno w żłobku, jak i przedszkolu jest osoba o tym samym profilu zawodowym – wychowawca – nie istnieje tu żadne zróżnicowanie. Wychowawca to certyfikowany państwowy tytuł zawodowy, zdobywany w trzyletnim procesie nauki i nie wymagający studiów wyższych (a tym samym matury)
7. Organami prowadzącymi placówki opieki dziennej w Niemczech są przede wszystkim organizacje pozarządowe (ale również podmioty prywatne) - wynika to z procedury zlecania

zadań jednostki samorządowej (zgodnie z konstytucyjną zasadą subsydiarności). W Polsce w dalszym ciągu większość żłobków prowadzona jest przez lokalne samorządy terytorialne. Szczecińska Fundacja Talent-Promocja-Postęp korzystając z przyznanego przez Fundację Fundusz Współpracy grantu pt. „Transfer i adaptacja niemieckich standardów opieki nad dziećmi do lat 5” opracowała innowację zaczerpniętą od partnera niemieckiego. Rozwiązanie to zostanie wprowadzone w prowadzonym przez Fundację Żłobku TALENCIK, a mianowicie będzie sprawowana tam opieka opiekuńczo-dydaktyczna dzieci do 5 roku życia tj. do czasu przejścia do szkoły - z tym samym wychowawcą, tak jak to jest w Niemczech. W tym celu Fundacja podjęła działania związane z rejestracją niepublicznego przedszkola, które będzie funkcjonowało w tym samym budynku co żłobek. W ten sposób nastąpi wdrożenie niemieckiego rozwiązania oraz jego przetestowanie w polskich warunkach w aktualnym systemie prawnym.

Ponadto, Szczecińska Fundacja Talent-Promocja-Postęp po odbyciu spotkań ze specjalistami w dziedzinie opieki nad dziećmi do lat 3, to jest między innymi z Dyrekcją Zespołów Żłobków Miejskich w Szczecinie oraz dyrektorkami poszczególnych żłobków, planuje wystąpić do władzy ustawodawczej o zmianę przepisów dzielących system opieki i wychowania na dwa ministerstwa. Aby móc to uczynić, Fundacja w pierwszej kolejności musi uzyskać poparcie w gronie fachowców dla tego rozwiązania. Popracie to musi nastąpić nie tylko ze strony specjalistów związanych bezpośrednio ze sprawowaniem opieki nad dziećmi, ale również wśród innych interesariuszy tj: naukowców (pedagogów, psychologów), rodziców i samorządowców, którzy potwierdzą zasadność łączenia tych placówek, nie tylko ze względu na ograniczenie kosztów (funkcjonowanie w jednym budynku, wspólna obsługa administracyjno-księgową), ale przede wszystkim dla dobra rozwoju dzieci, zwłaszcza dla tych, które wymagają dodatkowego wsparcia. Działania związane z przygotowaniem rekomendacji zmiany systemu opieki i edukacji dzieci do 5 roku życia, muszą zostać poparte danymi, dlatego będziemy zachęcać inne podmioty o wdrożenie i testowanie naszego rozwiązania. Mamy świadomość, że działania te będą czasochłonne, skomplikowane a czasami złożone. Jednakże mając na uwadze dobro dzieci, którym to rozwiązanie może pomóc, Szczecińska Fundacja Talent-Promocja-Postęp jest w stanie podjąć ten trud.

Bibliografia:

1. Red. Monika Rościszewska –Woźniak - Standardy jakości opieki i wspierania rozwoju dzieci do lat 3 .
2. Kopaczyńska, Agnieszka Olczak na podstawie: K. Appelt, Wiek poniemowlęcy. Jak rozpoznać potencjał dziecka?
3. Poradnik głównego inspektora sanitarnego- opieka nad dziećmi do lat 3 w żłobkach i klubach dziecięcych.
4. Instytucje opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. Poradnik - formy, warunki opieki, źródła finansowania
5. Ustawa o systemie opieki nad dziećmi do lat 3
6. Ustawa o systemie opieki - Prawo oświatowe.